

Redactor șef **MARIN SORESCU**

Fănuș NEAGU

ÎNFRICOȘĂTOR DE MARE

Opera lui Nichita Stănescu tremură puțin în umbra urii, pentru că orice mare poet lasă în urma lui o mulțime de dușmani satisfăcuți în ideea c-au rămas singuri și doar câteva pălcuri de prieteni și de gând frumos. Dar Nichita este atât de înfricoșător de mare încât dușmanii îl vor urî până la moartea lor pitică și neînsemnată, iar prietenii vor crește în mari ocoale de colindători ai geniului său. Și Sadoveanu a stat în umbră o vreme. Și Arghezi. Și Bacovia. Și Blaga. Și Barbu. Urma, firesc, la rând, Nichita. Dar steaua lui ca și a magilor se înalță mereu până va lua loc alături de Steaua Polară a României numită Eminescu.

Eugen SIMION

ZECE ANI DUPĂ...

Ce-a devenit Nichita Stănescu după zece ani de postumitate? În orice caz, el nu și-a pierdut locul de lider al generației 60, cel puțin în conștiința criticii literare. Poezia lui este în continuare citită de tineri, și asta arată că sensibilitatea lui lirică nu s-a datat. Și nici formula sa poetică. În ceea ce privește omul, ei bine, omul este mai viu decât oricând în memoria noastră. Îl evocă în fiecare an, la 31 martie și 13 decembrie, numeroșii lui prieteni și aceste evocări au amplificat o legendă deja existentă. Nichita Stănescu a devenit astfel un mit al existenței poetice postbelice: cu trecerile și petrecerile lui prin viață, cu prietenii lui, cu stilul lui superb dezordonat de a fi, cu femeile pe care el le-a iubit și de care a fost iubit, uneori cu o lungă și loială pasionalitate, cu generozitățile și orgoliul lui de beizadea ploieșteană. N-a scăpat nici el, bineînțeles, de procesul de demolare, fiind, e drept, pus într-o clasă care-i face onoare: Arghezi, Sadoveanu, Camil Petrescu, Preda etc. Sper ca detractorii lui, mici și perseverenți, să nu aibă spor. Bătrânul Nichita Stănescu le dă, oricum, insomnii acestor activiști ai suferinței, vorba lui.

DIN PARTEA COMITETULUI DIRECTOR
Întrucât domnul Marin Sorescu, redactor șef al revistei *Literatorul*, a devenit ministrul culturii, s-a decis ca, pe timpul absenței sale din redacție, atribuțiile redactorului șef să fie îndeplinite de domnul Gheorghe Tomozei. În urma acestei decizii, domnul Gheorghe Tomozei, prieten și colaborator al revistei noastre încă de la înființare, a fost cooptat în Comitetul Director.

NICHITA STĂNESCU, ASTĂZI: Nicolae Breban, Mircea Ciobanu, Ștefan Aug. Doinaș, Ion Drăgănoiu, Augustin Frățilă, Dan Laurențiu, Mircea Micu, Mircea Tomuș, Ion Cocora

DECEMBRIE 1983. ULTIMELE ZILE de Alexandru Condeescu

„NOAPTE BUNĂ, EXCELENȚĂ” de Valeriu Cristea

A TREIA CARAVELĂ de Iosif Naghiu

Mai semnează: Marin Sorescu, Dumitru Micu, Vasile Igna, Lucian Chișu, George Genoiu, Jeana Morărescu, Constantin Zărnescu, Radu Băieșu

CALENDAR

Concursul
„Camil Petrescu”

După cum se anunță într-un text primit de la Direcția „Teatre”, Ministerul Culturii lansează un concurs de dramaturgie purtând numele lui Camil Petrescu. Concursul este deschis, până la 1 februarie 1944, atât autorilor consacrați, cât și debutanților. Nu sunt prevăzute priorități sau restricții tematice ori de gen. Drept scop și criteriu este enunțată „constituirea unui patrimoniu de texte dramatice de valoare și de reală factură modernă”.

Premiul întâi se cifrează la un milion lei, cele mai bune piese, desemnate ca atare de juriu, urmând să fie oferite teatrelor spre punerea în scenă, precum și televiziunii și radioului. Ele vor fi de asemenea publicate în revista „Teatrul Azi” și li se va asigura o prezentare – eventual o traducere integrală – în limbi de largă circulație.

Textele pentru Concursul „Camil Petrescu” pot fi trimise pe adresa „Ministerul Culturii, Direcția Teatre, Piața Presei Libere, nr. 1, București”, până la data indicată mai sus. Numele autorului textului concurent va fi comunicat concomitent printr-un al doilea plic închis, care se va deschide de juriu după selectarea textelor în ordine valorică.

BREVIAR

„Cea mai complexă
prezență teatrală”

Prin intermediul resorturilor culturale ale Ministerului Afacerilor Externe, eutem în posesia unei radiografie redactate de consilierul Gabriel Gafița și contra-semnată de ambasadorul României la Londra, Sergiu Celac, privind „cea mai complexă prezență teatrală străină în Marea Britanie, cu turnee dense pe parcursul a două luni, care au făcut posibil ca cinci companii românești să se afle concomitent sau la intervale minime în Regatul Unit”. E vorba de Teatrul Național din Cluj-Napoca, de Teatrul Maghiar de Stat din aceeași localitate, Teatrul Național din Craiova, Teatrul Levant și Teatrul Odeon din București. Ele au prezentat cu succes, la Glasgow, respectiv, spectacolele „Leția” de Eugen Ionescu, în regia lui Mihai Măniuș, „Cântăreața cheală” de același autor, în regia lui Gabor Tompa, „Phaedra”, cu un text adaptat și în regia lui Silviu Purcărete, precum și fragmente de teatru experimental.

A avut loc cu aceste prilejiuri și un seminar de teatru româno-britanic, la care au contribuit, printre alții, regizorul Gabor Tompa, directorul Teatrului Odeon, Alexandru Dabija, Corina Șuteu, directoarea la „Theatrum Mundi” și alții.

Errata

În articolul „Columna 1 Decembrie 1918” de Marin Sorescu, *Literatorul* nr. 48, pag. 1, rândul 1, coloana 1, se va citi: „Ca român, două lucruri îmi răscălează toată ființa”, iar rândul 2, coloana 2: „Alba lăulă, care a durat aproape două mii de ani...”.

TUR DE ORIZONT

Revista „Cronica”
- ca ființă
și reprezentare

Se zice că interviul este genul gazetăresc cel mai abordable. Nu-ți trebuie prea mult talent, cât perseverență. Este suficient să pui o întrebare (Cum vă simțiți? Cu ce ocazie prin țara noastră?) și să aștepti. E ușor să pui întrebări, dar incomparabil mai greu e să răspunzi, mai ales când îl ai în față pe Gabriel Avram de la revista isegănată *Cronica*, așa cum a pățit în numărul 20 tânărul regizor Ovidiu Lazăr. Dacă la prima întrebare te mai descurci cât de cât: „Cum vă simțiți ca deschizător de stagione?”, ce te faci când amicul te inghesue indecent în coloanele revistei somându-te de la obraz: „Vă rog să vă faceți autoportretul. Ca ființă și reprezentare”. Ca ființă și reprezentare? Dacă Ovidiu Lazăr ar fi fost Schopenhauer, ar fi trebuit să-și dea imediat demisia de la teatru pentru a avea timp să scrie o carte cu acest titlu. Sigur că un interviu e o mare doză de complezență. Chiar dacă ziaristul e începător și nu știe să pună întrebări, până la urmă, într-un fel sau altul, lucrurile se aranjează. Toate au însă o limită. Interviul publicat de către revista *(literară?) Cronica* nr. 20 este una dintre ele. Nu numai că interviul nu e semnat, dar după o serie de patru întrebări năucitoare ale lui Gabriel Avram, intervine hodoronc-tronc un oarecare Traian Mocanu, care îl înucie efectiv pe regizor și pe noi, cititorii, deopotrivă: „Sărulă acționează asupra figurii umane cu cei 17 mușchi ai faciei, trăsătură, trăsătură, trăsătură... În ce postură vă aflați? Trebuie să recunoaștem că, fiind o asemenea neajude, ne-a cuprins revolta. La o asemenea întrebare nu se poate răspunde decât într-un singur fel: cu două perchi de palme. Cineva ne povestește că, într-un autobuz 331, un bejiv s-a apropiat de el, întrebându-l cu toată politețea: „Nu vă supărați, domnu”, autografa la ce oră e? Preferăm interviul din mașina 331, decât cel apărut în revista *Cronica*.”

Numărul 20 al revistei ne mai prilejuiește și alte constatări neplăcute. Dincolo de aspectul cenușiu (și la propriu, și la figurat), *Cronica* pare să nu știe nici la această oră cui se adresează. Scriitorii, în nici un caz. Impresia este că revista apare în virtutea inerției. O inerție de cel puțin 45 de ani. Tovarășii lșpas de la secția de presă c.c. trebuie să fie încântați. Singura diferență între vechea și noua *Cronica* este faptul că direcțiunea revistei a schimbat pagina dedicată tradițiilor luptei muncitorești cu o fel de plictoasă pagină despre sovietizarea Universității ieșene în vremea regimului comunist. Concluzia articolului este cel puțin

neserioasă: „Practic, se dovedește dificil de indicat astăzi care au fost procentajele exacte în cadrul dublei subordonări a instituțiilor de învățământ superior, ingerințele regionale PMR în activitatea Universității, uneori în chestiuni dintre cele mai mărunte, fiind deosebite cunoscute și dovedite”. Dacă lucrurile sunt greu de dovedit sau ele sunt deja cunoscute, la ce bun să mai abordezi un asemenea subiect?

Așa cum e concepută și scrisă, *Cronica* e genul de revistă pe care e bine să o citești cu un sfert de oră înainte de a te culca. Efectul este aproape instantaneu. E suficient numai să parcurgi titlurile: „Al. Averescu între legendă și adevăr”, „Legende de la Piatra Teiului”, „Gramatica textului - implicații didactice”, „Moștenirea Văcăreștilor la cea de a XXV-a ediție”.

Și încă ceva. Cum poți să publici o pagină omagială, dedicată regretatului actor Teofil Vălcu, având ca supratitlu: *Personalități accentuate?* Sintagma cu pricina aparține, după câte știm, lui Karl Leonhard și ea desemnează, cu o formulă politicoasă, toți creatorii care au avut probleme de echilibru mintal. Dece, niște bolnavi psihici mântuiți prin creația lor. Din respect pentru adevăr, trebuie să spunem că Teofil Vălcu a fost, în ultimii săi ani de viață, doar orb. De aici până la psihopatologie e o cale mult prea lungă. Ștefan Oprea o parcurge rapid și fără complexe. Păcat. Teofil Vălcu merita mai mult.

Dl. Iorgulescu
indecis

Aparent, Mircea Iorgulescu are dreptate în textul său apărut în *Dilema* nr. 43: Rămânând ministru, Petre Sălcudeanu i-ar fi făcut fericiți pe mulți gazetari. „Dându-și demisia, a produs un șoc. I-a frustrat. Plăcerea de a scrie la gazetă cuvintele chilozi, șliț și probab ori de la resti în gura mare în Parlament a luat sfârșit”. Ironia dlui Iorgulescu surprinde groșieritatea stilistică din presa noastră. Deși mai toți se inghesue să arate cu degetul spre „România Mare”, stilul impus de revistă și de al ei căpitan este, de fapt, pe cale de a se generaliza.

Observația este - așa cum spunem - corectă, nu și analizată. Mai puțin corectă dar analizabilă este atitudinea dlui Iorgulescu. Prins în jocul ironiei, domnia sa sfârșeste prin a se lăsa în serios. Când scrii: „Demisia lui Petre Sălcudeanu a surprins și a dezamăgit dintr-un motiv mult mai simplu: pentru că s-a produs”, asta trădează de acum un adănc și omensc regret. De altfel, întreg articolul face echilibristic pe lama neiertătoare a indeciziei. Că avea sau nu dreptate, dl Iorgulescu ne-a demonstrat până acum că posedă știința supunerii directe și clare. În

articolul sus-amintit nu o face, lăsând impresia că se rușinează de propriile lui sentimente. Ca un elev debutant în ale intimității vieții, dl Iorgulescu formează deciz numărul iubitei, pentru ca, auzindu-i vocea, să schimbe brusc subiectul. Ținând cont de vârsta și experiența lui, ne-am fi așteptat să procedeze ceva mai bărbătește și mai... critic.

Români
din toate țările,
uniți-vă!

Deși apare la Londra și în condiții grafice deosebite, revista *Românul liber*, nr. 10 este destul de cenușie: foarte multe scrisori din țară și din străinătate și un energetic protest al dlui Nicolae Rațu, care consideră că promovarea tatălui său, dl Ion Rațu, în funcția de vicepreședinte al Camerei Deputaților este o manieră subtilă a Puterii de a-și închide gura. Sincer vorbind, mulți parlamentari și-ar fi dorit o asemenea sancțiune.

Deosebit ni s-a părut un interviu cu dl Ștefan Mandel, om de afaceri român din Australia, care pretinde că a descoperit un sistem de a câștiga la loterie, cu banii câștigați dorind să creeze un soi de falanster tocmai în Gibraltar. Dacă lucrurile stau așa, România nu trebuia să lupte pentru clauza națiunii celei mai favorite, ci pentru a-l invita pe Mandel la București. Să-l invite și apoi să nu-i mai dea voie să plece. Costurile tranziției ne afectează pe toți.

Un gust amar ne-a lăsat polemica dintre preotul Mihai Căitâr din Münster și alți români din California sau Australia. E vorba de acuze reciproce de colaboraționism și legături cu securitatea, de insinuii și jigniri personale. Sigur că ziarul își face datoria de a respecta dreptul la replică dar, peste toate, rămâne un sentiment dezolant al dezbinării. Faptul că de două secole ne dăm reciproc în cap nu mai poate fi explicat prin diversitatea societății. În definitiv, și ungurii și polonezii au traversat aceeași neagră perioadă comunistă. Cu alte rezultate, însă. În ciuda problemelor rămase încă în litigiu (cele religioase, de pildă) singura soluție rămâne tot unirea. Ne pare extrem de rău, dar constatăm că am rămas la același ideal de la 1859. Români din toate țările, uniți-vă! În același număr 10, se poate citi un interesant profil literar-artistic al Reginei Maria, semnat de maior (r), veteran de război, membru al Societății Ziariștilor din România și membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, prof. Octavian Ungureanu.

DIAC TOMNATIC ȘI
ALUMN

ACADEMICA

reluării vizitelor sale la „Biblioteca Română” din Valle Giulia.

Între multiplele „întâmpinări” de cultură găzduite de Accademia de la Roma, se numără și participarea sa la decernarea Premiului „Unione Latina”, în zilele de 17-19 noiembrie 1993, pentru literatură romanică. Organizată de Președintele Consiliului de Miniștri, Ministerul de Externe și Ministerul Instrucțiunii Publice - din Italia, această manifestare a avut ca punctum terminus Accademia di Romania, unde criticul de artă Dan Hăulică, membru corespondent al Academiei Române, ambasadorul României la UNESCO (Paris), ca președinte al Juriului, a înmănat Premiul „Unione Latina” pe acest un scriitorului spaniol Gonzalo Torrente Ballester, distins, anterior, în țara sa, cu Premiul „Cervantes”.

În prezidiul festivității, alături de membrii Juriului și printre cei ce au luat cuvântul, s-au numărat Giorgio Radiati (Ministerul Afacerilor Externe al Italiei), Stefano Rolando - director general al

Departamentului de Informații al Președinției Consiliului de Miniștri al Italiei, acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, directrice dell' Accademia di Romania in Roma. Cu această ocazie, s-a deschis și o Expoziție de artă plastică românească, cu lucrări din creația lui Viorel Mărginean și Gheorghe Anghel.

Printre participanții la această manifestare de „suflet romantic” (peste 300 de persoane), s-au aflat ambasadorii la Roma ai Franței, Elveției, Braziliei, Uruguay-ului, însărcinați cu afaceri al Spaniei, alți numeroși diplomați din țările de limbi romane.

... a fost o reușită „sărbătoare a latinității”, în cadrul căreia laureatul Premiului „Unione Latina”, într-un discurs - zic martorii oculari - de „vimitoare frumusețe”, a legat cu măiestrie soarta Spaniei sale natale cu cea a României, tot o fiică - zicea el - a „ibericului împărat Traian”.

Fănuș BĂILEȘTEANU

Literatorul

Săptămânal
de literatură și artă
editat de
**MINISTERUL
CULTURII**

Anul III, nr. 49 (118) 1993

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU
GHEORGHE TOMOZEI

Redacția:
Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori șefi adjuncți
Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
Valerian Sava
-redactori
Mihai D. Popescu
-machetare și secretariat
Vasile Blendea
-fotografie

Adresa redacției:
București, Piața Presei
Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10,
int. 2243, 2248,
căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă,
Publicitate și Tipăritorie,
Piața Presei Libere nr.
1, sector 1, București

Anunțăm cititorii noștri
că abonamentele la
revista
"LITERATORUL" se
fac la oficiile poștale,
factorii poștali și
difuzorii voluntari din
întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate
se pot abona prin
RODIPET S.A. - PO
BOX 33-57; telex: 11995
sau 11034;
telex: (40)-0-185673
București - Piața Presei
Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în
Catalogul de presă
Rodipet la poziția 2046.
ISSN 1120-5583

Tehnoredactare
computerizată:
Eugen Mațotă

JORDAN
ROMÂNIA

Tiparul executat la
PROGRESUL ROMÂNESC SA
București

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

Jurnal intim

A apărut de curând Jurnalul lui Radu R. Rosetti, istoric militar, fiul scriitorului și memorialistului Radu Rosetti... Fiul, urmând tradiția familiei, are și veleități literare (narațiunea *Cinicul*), dar mai cunoscut este de specialiști prin scrierile sale despre armata română în războiul din 1877-1878), 1926; *Essais sur l'art milita ire des roumains*, 1935; *Garda Națională*, 1943), prin monografia *Familia Rosetti*, I-II, 1938-1940 etc.) și cele două volume de memorii. Participase la primul război mondial și are în deceniile ce urmează o vastă activitate de organizator (este șeful *Crucii Roșii* din România, și, timp de zece ani, conservatorul Bibliotecii Academiei Române). Născut în 1877, Radu R. Rosetti se trage dintr-o familie celebră, cu căpiva domnitori în Valahia și Moldova, cu mari demnitari și cărturari. Prin soție, se înrudește cu Brătienii, iar prin

din 1935. Lipsesc, din păcate, notele din 1941, anul intrării României în război. Cât este, jurnalul intim al lui Radu R. Rosetti este interesant ca document de epocă, și, într-o mai mică măsură, ca expresia unui destin existențial. Este o agendă cu date seci și comentarii scurte, fără culoare. Sunt informații în stil de proces-verbal, fără complicații literare și fără miză intelectuală: „prezidiat adunarea generală a Cooperativei funcționarilor Academiei”, „expediat lăzile cu tezaurul bibliotecii la Câmpulung”, „citit *Amândoi* de Liviu Rebreanu; nu-mi place”, „dejunat cu Safta”, „Ion al Ioanei are rușea”, „ce geniu mai este și Hasdeu”, „criza lui Radu e pe trecute-lea”, „Lupaș a escrocat Academia cu prețul unui bilet de vagon lit” etc.

Este, aparent, stilul însemnărilor zilnice ale lui Maiorescu. Curios, lui Radu R. Rosetti nu-i place: „isprăvit de citit volumul II din *Insemnări*

când este vorba de viața spirituală, notează sec: am citit cartea cutare, mi-a plăcut sau nu mi-a plăcut, am discutat cu N. Iorga care tună și fulgeră împotriva lui P. P. Panaitescu. Atât. Valoarea acestor stenograme este dată de ceea ce ele comunică din sfera istoriei imediate. Pe 5 februarie 1938, Goga prezintă la radio programul Guvernului și, ascultându-l, diaristul scrie: „vorbărie curată și afirmații nerușinate, ca acele vorbind de moralizare, când niciodată nu a avut loc un asemenea târg de conștiințe ca acum.” Este clar, generalul nu-l simpatizează pe Goga și nici pe regele Carol al II-lea care l-a adus la putere. Înregistrează fără oculari opinia lui („grea și mare e răspunderea regelui, căci el e vinovăț de aducerea la putere a lui Goga”) și trece mai departe, fără a aduce dovezi și fără a face analiză: Maniu „peractează cu Corneliu Zelea Codreanu” (13 februarie), regele vrea să schimbe constituția și cronicarul, ostil, se vaită în jurnalul său de taină: „bătăi țară! unde a adus-o Carol al II-lea!” Conflictul cu monarhul este puternic. Când Carol al II-lea vine la Academie, urmașul lui Antonie Rosetti și al lui Manoil Geani Rosetti absentează ostentativ, iar când află cât au costat amenajările la palatul regal (495 milioane lei), e de-a dreptul indignat: „câți bani aruncați”. Este exasperat de „lichelismul general, de necinstea și nepriceperea celor care ne conduc” (suntem în 1939) nu simpatizează Garda, la început este și împotriva nemților, apoi, când armatele ajung dincolo de granițele Basarabiei, istoricul are alte griji... Citește, printre evenimentele politice și academice, *Enigma Otiliei* și romanul îi pare „prea lung, prea multe personaje urmărite de aproape; material din care se puteau face mai multe romane”, citește și *L'Espoir* de Malraux și îi place „puternice și roditoare descrieri de scene din războiul din Spania”. Când moare (7 mai 1938) Octavian Goga, înregistrează faptul fără emoție: „La ora 15, radio anunță încetarea din viață a lui Goga”... La fel arestarea lui Nae Ionescu („Și Nae Ionescu a fost arestat ca fiind din Garda de Fier”) sau începerea războiului germanopolon (1 sept. 1939).

Diaristul ia faptele așa cum sunt și face neutru cronică unei zile. Numai când e vorba de oameni urmașul domnitorilor moldo-valahi lasă să-i scape adjective infamante. Cutare academician este lichea și-l linguește pe rege, altul nu se spală și miroase urât în aula Academiei. La 14 februarie 1940 Radu R. Rosetti îmbracă, de probă, uniforma Academiei, la 19 febr. „îi trage o gură” unui coleg care scrie năzbătii în *Universul*, pe 10 martie ia ceaiul cu George Enescu și nevastă-sa. Safta, fiica diaristului, naște un băiat și diaristul consemnează evenimentul fără alte comentarii. În trenul ce-l duce spre Constanța isprăvește (22 martie) lectura romanului *Familia Buddenbrook* și, într-o propoziție seacă, comunica opinia naivă: „în câteva cuvinte autorul își descrie un personajiu sau o scenă, așa parcă le vezi în fața ta.” Atâta inocență impresionează. Trece apoi la nepotul lui Varlam care e bolnav de varicelă și de aici la părerea lui Rebreanu despre Crainic. Părerea este, se poate bănu

ușor, catastrofală. Apoi: Gusti nu-i un bronz, Rădulescu-Motru e versatil, iar Antipa, ei, bine, Antipa e pur și simplu „lichea”.

Academicienii, în genere, par generalului lipsiți de caracter. Imaginea nemuritorilor nu-i, oricum, idilică. Iată o scenă: „După amiază ședință. Vine și Iorga care a fost bolnav până acum. Mai târziu decât dânsul sosește Caracostea (Iorga nu l-a apreciat niciodată și acum e foc pe dânsul ca a fost în Germania să facă conferințe, cheltuielile fiind plătite de nemți) care spune ziua bună lui Iorga. Acesta-i întoarce spatele; Caracostea insistă; Iorga-i spune lucruri tari; Caracostea se milogeste; Iorga îl repede. Scenă penibilă. Sadoveanu-mi vorbește de intriga contra mea; crede că voi fi reales. Ii spun condițiile mele. Deodată o lovitură de teatru. Gusti, ales în comitetul bibliotecii, zice că semnează și el raportul bibliotecii”.

Alte însemnări se referă la aceeași elasticitate morală, la dorința de parvenire, la oportunismul feroce al intelectualilor. Unde-i spiritul? Unde-i știința acestor oameni, totuși, de carte? Aceste elemente nu pătrund în jurnalul severului Radu R. Rosetti. Pătrund, în schimb, copios cancanurile. Dna Cancicov, scriitoarea și nevastă de ministru (el însuși, aflăm, membru al Academiei Române!) spune dnei Elise Brătianu, cumnata cronicarului, că dna Antonescu „are pe loc de amant, dar că acesta e atras acum de o doamnă Kerici, născută Pociovalășteanu sau așa ceva. Ce murdărie” – încheie diaristul acceptând informația. Citește pe Basil Munteanu, istoric literar și comparatist reputat, și este pur și simplu enervat că acesta a putut proslăvi pe unii filozofi-poeti ca „de-alde Blaga” al cărui scris el, unul, nu-l înțelege. Iar dacă nu-l înțelege înseamnă că nu are valoare. Cere să fie primit în audiență de Ion Antonescu pentru a-i propune să fie ales membru al Academiei și acesta refuză. Dovadă de luciditate și bun simț din partea Mareșalului.

Tradiția de a invita pe oamenii politici la Academie este, deci, mai veche. În fine, istoricul militar sceptic față de *Enigma Otiliei* citește *În sat la bunica* de doamna Maria Fotino Barbacioru și este încântat: „mi-

a plăcut mult; autoarea dovedește o bună cunoștință a obiceiurilor locale (...), povestește simplu și bine, are imagini reușite și un foarte bogat vocabular local.”... Insistă pe lângă Sadoveanu pentru a citi importanta operă a doamnei Barbacioru...

Cam acestea sunt lecturile și gusturile severului și, după cum reiese din documentele reproduse în jurnal, foarte destoinicului general. Nu-i un om fără cultură, este numai un militar format în sensul tradiției, onest și inimos, bun organizator, refractar prin educație și natură față de modernitate. Bun patriot, el se luptă să salveze valorile Bibliotecii Academiei, este îngrijorat de starea armatei, respectă instituțiile țării și vrea corecta lor funcționare, pune umărul acolo unde-i nevoie etc. În însemnările intime este, s-a văzut, necruțat cu slăbiciunile morale – reale sau închipuite – ale colegilor săi. În fond, Radu R. Rosetti procedează și el ca mai toți memorialiștii și diaristii români: protocolari în viața publică, se defulează în caietele secrete. Nu fac excepție nici scriitorii mari ca Rebreanu și Camil Petrescu. Impresia nu este din acest punct de vedere favorabilă. Cine vede în viața academică românească numai lichelism și intrigă mărunță nu vede, în mod sigur, esențialul. Execuțiile și portretele lui Radu R. Rosetti n-au nici măcar scuza talentului literar, dacă talentul poate fi, în astfel de situații, o scuză valabilă.

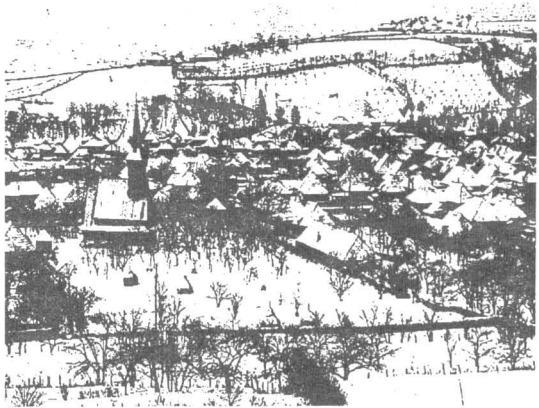
Valoarea jurnalului său trebuie, atunci, căutată în altă parte și anume în informațiile inedite despre viața socială. Discuțiile cu generalul Ion Antonescu sunt interesante, datele despre mișcarea legionară (mai ales aderenta ei în rândurile aristocrației românești) sunt, de asemenea, prețioase. Și observațiile despre viața internă a Academiei Române (manevrele candidaților, grupurile de presiune, orgoliile rănite și răzbinătoare, schimbările de atitudine în funcție de interese) sunt de multă ori pline de miez. Jurnalul intim rămâne la acest prim stadiu și nu atinge resursele mai intime ale ființei. ■

ORBITĂ

Repeți și repeți și repeți
acesta e vis căci peste ochi s-au lăsat
zdrănele unui anotimp de smoolă
limba e moale, limba e smoolă
crește-n adâncuri floarea de boală:
Cine mai vine peste ruine
Să mai întrebe azi despre tine?
Soarele negru roade pământul
crește nisipul precum cuvântul
beat de miresme în fraza uitată.
Cine mai vine să limpezească
astă orbită plină de iască
astă picingine Dumnezeiască
astă picingine Dumnezeiască?

(1987)

Vasile IGNA

preocupările și felul său de-a fi ajunge să cunoască aproape toată lumea politică și culturală din epocă. Este prieten cu Berthelot și, când vine la București, generalul locuiește în casa fostului său colaborator. Istoricul militar comunică relativ ușor și fără incidente cu marele și imprevizibilul Nicolae Iorga, stă de vorbă în mai multe rânduri cu Mareșalul Ion Antonescu, are relații normale cu Goga, ia de două ori pe lună masa cu membrii secției de istorie a Academiei Române etc. Succesele nu-l ocolesc, dar și nenorocirile. În 1917 e ales membru corespondent al Academiei Române, în 1934 membru titular, în 1941 este ministrul școalelor în Guvernul Antonescu, în 1946 este arestat, apoi eliberat, din nou închis în 1948 și inculpat. Moare în închisoare.

De la acest brav ofițer și istoric au rămas fragmente dintr-un jurnal mai vast, pierdut în împrejurările tulburi de după cel de-al doilea război mondial și, parțial, regăsit în anii din urmă. Paginile publicate acum acoperă anii 1938, 1939, 1940, 1942 și 1943. În introducere sunt reproduse și câteva însemnări

zilnice ale lui Titu Maiorescu; câteva lucruri interesante, unele inedite dar totuși înecate în lucruri zadarnice”. Există, se înțelege, o mare diferență între cele două jurnale. În spatele unuia (Maiorescu) este o mare personalitate și un destin intelectual complex. Cel de al doilea este un istoric militar cu vaste relații sociale și care duce o viață ordonată, previzibilă, fără complicații în câmp spiritual. Este, indiscutabil, un om serios, loial față de oamenii pe care îi frecventează și față de valorile în care crede. Jurnalul este cartea de vizită care îl exprimă perfect și valoarea lui documentară este în afară de orice discuție. Aproape de oamenii politici importanți și în mijlocul academicienilor, Radu R. Rosetti vede multe și aude multe. Discuțiile le notează în mod telegrafic în caietele sale intime. Cititorul de azi își poate face, urmărindu-le, o idee despre atmosfera clasei politice din preajma și din timpul războiului, precum și despre ciocnirile din interiorul Academiei. Autorul rămâne, ca naratorul din romanul audorial, discret în spatele evenimentelor. Evită însemnările prea intime și,

Marele risipitor

Nichita Stănescu
TÂNJIRI CĂTRE FIRES
(cuvânt înainte de Aurel Covaci
notă asupra ediției de Ioanid
Romanescu)
Ed. Princeps
Iași, 1993

Concepția potrivit căreia integralismul opereii unor autori importanți privește tot ce aceștia au scris planează în vremea din urmă asupra lui Nichita Stănescu, de la a cărei neașteptată dispariție s-au împlinit 10 ani. Teoria, vehiculată și în alte situații cu mult înainte, are partizani și contestatari. Fiecare din tabere se bazează pe o seamă de argumente demne de a fi luate în seamă. Înainte de a le introduce în discuție trebuie să semnalăm apariția, în primăvara anului '93, a volumului de versuri *Tânjiri către firesc* construit destul de subtil, din versurile „ocasionale” scrise de poet în casa familiei Covaci. Inițiativa reprezintă un act de temeritate într-o perioadă când poezia lui Nichita Stănescu cunoaște o stare inflaționistă, ce riscă să

poetului și nu orgoliului destinatarilor. Ele încetează de a mai fi simple flori presate între filele unei cărți, amintiri dragi sau plăcute. Nichita Stănescu nu era, după cum am aflat de la unul dintre biografi și îngrijitorii opereii sale, foarte încântat de vânzările de manuscrise, în imaginea cărora își vedea supralicită, poate prea devreme, postumitatea. Însă dincolo de argumentele teoretizatoare, istoria a vrut altfel, și evidența acestor apariții nu mai poate fi ignorată. Versurile s-ar putea situa în secțiunea unei addende care să intereseze în primul rând pe specialiști, versurile de această factură reînnoind, la cerințele secolului pe care îl trăim, modelul mai vechi al albumului de amintiri. Cum era de așteptat, cele mai multe sunt dedicate și exprimate respirările poetice ale lui Nichita Stănescu, starea permanent lirică ce i-a însoțit prea scurtă existență. Evident, întâlnim în ele celebrele fulgurații poetice, acele împerecheri memorabile de cuvinte și, poate, mai puțin, o concepție a întregului poeziei. Ivide sub imperiul clipei, al impactului acesteia cu existența tradusă cu rapiditate în stare poetică, de inspirație continuă: „Putrezește carnea în jurul sâmburelui/ A alcool miroase toamna/ Ca un cui din palma lui Isus, astăzi/ Ziua mă înșală, doamna,/ Suflă clipa peste

vreunii critici sau istorici literari vor avea motive să mă admonesteze (și vor avea, că doar totdeauna am stat de-a curmezișul), încasez”.

Publicarea volumului perpetuează paradoxul, anume că Nichita Stănescu e un poet prea important pentru a ne refuza aceste ocazii ale mai bune sale cunoașteri dar și prea mare pentru a fi nevoie de a adăuga „frimurile” festivalului poetic oferit generos timp de câteva decenii.

Lucian CHIȘU

Păsări de lemn

Ion Mureșan
POEMUL CARE NU POATE FI
ÎNȚELES
Ed. Arhipelag,
Tg. Mureș, 1993

„Îngerul vorbește în mine cu voce de broască/și cu voce de pasăre...”

Pentru Ion Mureșan poezia e mai tare decât el. „Iapa asta călărită de zeu”, Ce mai poate face poetul? „O înșiruire potrivită de erori...” o armonizare cât de cât a erorilor”. Facultatea lui dominantă, tiranică este privirea. „... vine spre noi cu o găleată ruginită în mână/ și ne arată, pe fundul ei, printre bulgări galbeni, /.../ cum sare, cum se zbate, cum se rotește înnebunit/ un ochi mic, negru, răutăcios. “ (*Grup de bătrâni lângă casa poetului*). Sau: „... ochii mei atâta de mici încât privirea/ cum nu poate ieși prin ei/ iese prin piele ca o spumă roză”. Dar mai ales: „Limba verde și despicată iese dintre pleoape...” (*Poem de vară*). De altfel și portretul de pe ultima copertă ne arată, așa cum stă cu ochii închiși, un (nou) Homer orb.

Viziunile sunt atât de puternice încât nici chiar poetul nu le poate înțelege. Deși „poemul care nu poate fi înțeles” trebuie oferit, totuși, semenilor. Ba chiar ei o cer. Pe o banderolă roșie introdusă în carte citim: „De peste zece ani toată lumea întreabă când apare a doua carte a lui Ion Mureșan. Iată-o!” Transcrierea poemelor deja văzute este dureroasă: „iar gura mea se apropie de poezie ca de un snop de urzici...” Ba chiar frizează nebunia: „Apoi blânde, prăfoase arhive ale opscilor/ unde am cercetat semnele inventate de nebuni, unde am întocmit o mare istorie a lor/ pe care scriind-o în chiar semnele acelea uscate/ nici eu vreodată nu am putut-o citi./ De aceea am cuprins-o în poemul care/ nu poate fi înțeles.” Și: „vâd/ înghesuit în gura nebuniei...” Conștientizarea condiției sale – „Plângem cu lacrimi de sânge/ căci nu toate sunt inexprimabile și nici toate exprimabile” (s. I. M.).

Viziunile devin, datorită intensității, înspăimântătoare: „În zori o călărie pe vierme...” E ca și cum ar ieși de sub pleoapă și m-ar privi în ochi/ o ochii lui roșii și triști; „Eu sunt suflatul tău/ încalecă! Mie nu-mi este frică de el, ci de viziunea mea...”

S-ar putea spune chiar că poezia este lucrul diavolului în cazul lui Ion Mureșan. Un poem – tradus și în engleză, pe lângă altele, la sfârșitul

volumului – se numește chiar „Convorbiri cu diavolul”. Dar evident, diavolul este chiar poetul; „strălucim despre care se vorbește cu dispreț (adică eu)/ poate sta la masă lângă strălucim despre care se vorbește cu iubire (adică eu)...” „Iar diavolul n-a fost nicicând mai bine înfățișat: era verde ca gâsterul.”

Fiecare poem este o plângere tragică, de multe ori explicită, motivată – „Oh, dă-ne nouă puterea să plângem/ științele nu mai înfloresc/ artele, pe mari porțiuni, se usucă.” Viața otrăvită de poezie.”

„Sub tichia nebulunii întinsă cât pajistea mării/Sfârșite și toarce molcom mașinaria sorții.”

Cât e de viabilă o astfel de creație? „Legile naturii și-au înfipit colții în/ imaginația mea.” „Cântecul acesta e pe jumătate putred”

Poezia lui Ion Mureșan este o realitate (trecută prin imaginație) la care a ajuns prin uitare. „Tot ceea ce am uitat... Lucruri și fapte pe care dinții nu le-au putut roade/... pe care gheare neobosite le scot din baia de acid a memoriei...” numai din aceste se poate constitui cu adevărat o lume nouă.”

Ce poate face această scriere? Să provoace, să-i ispăsească pe oameni la (o) vindecare. Ce să facă poetul după scrierea lui? „... și aproape bătrân, aproape bărbor, / cu aureola împăturită sub braț/ mă așez la rând, după sute și sute de oameni, / să pot vedea și eu, măcar spre sfârșitul zilelor mele,/ poemul tălmăduitor, / poemul care nu poate fi înțeles.”

El însuși simplul martor, executor al creației, încercând să o înțeleagă el însuși: „... un lup cafeniu, un umed sub sălcii/ se învârtă în cercuri mici (agresivitatea)?...” După ce a băjbăit în căutarea cuvintelor, poetul caută, după puterile lui, o explicație a imaginilor.

Aparent subminate de nebulie, de efortul (trans)scrierii, de întrebări fără răspuns etc., „probleme foarte importante pentru acest suflet chinuit”, poemul lui Ion Mureșan sunt unele din cele mai solide realități ivite în ultimii ani în poezie.

Un „Poem de dragoste” este un adevărat „cântec tragic” (klagende lied) la Mahler în câteva versuri.

Atât de adânc, încât devine periculoasă – „descrie ridurile unei rani din viitorime și începi să răzi nestăpânit când ceafa îți sângerează în oglindă.” (s.n.)

Ion Mureșan a cunoscut spiritul, atunci când „Lucrarea minții e lucrarea unei păsări de lemn”. Dar poezia sa, expresie a crizei culturii, când cultura nu-și găsește receptorii (receptarea). Sau ea, poezia, nu e capabilă acum să-și creeze un public.

Alexandra VOICU

Frumusețea
nepăsătoare

Alexandru Mușina
ALEEA MIMOZEI NR. 3
Ed. Pontica
Constanța, 1993

Această carte este o probă de felul cum se poate ajunge zeu aici, pe pământ, pe Aleea MIMOZEI nr. 3. „Ai diavolului, nu. Nici ai divinității. // Doar

ai clipei: încăpătoare /Ca o valiză, ca o cisternă, ca un muzeu. /Dar nu-ți fie teamă, nimeni nu moare! /Nici măcar eu.”

Este extraordinară ușurința cu care autorul, pornind de la „întâmplare”, să tragă din ea un fir care să-l conducă / înalte la ...poezie. Zei de o clipă. Poate nici atât: „Iar frumusețea e atât de nepăsătoare, / încât doar în somn o poți poseda.” O poezie concretă, aproape palpabilă – dar, în final, dovedindu-se totuși evanescentă, cu atât mai mult cu cât sub fiecare imagine o idee generoasă palpită.

Cartea este ca povestea unui obișnuit, chiar dacă scrie poezii, în această lume „kitsch” în care crearea frumosului nu-i mai poate provoca autorului decât (o) cronică) melancolie. Încercarea lui nu este totuși gratuită: „... reconstituie fotografia/ Acelui altcineva.” Propria părere a autorului dintr-un autograf nu e doar semn al modestiei – „această biată carte”.

Sexualismul din aproape fiecare poem este transgresat... frumos. Pentru că „Totuși scriu/ Despre singurul lucru ce nu există. .../ Dar el e singurul important.” Totul în viața lui e reperabil: maestrul/ idol - l-a fost Pero Zubac. E deja posesorul unei filosofii și al unei poetici, evident filtrate în versurile sale. Versuri memorabile, imagini superbe, intuiții bine formulate încastrează poemul în aerul lor de legendă, adeseori cu iz tragic. Toate poemul nu există decât pentru că există și iubirea, decât pentru că iubirea poate dispărea, decât că iubirea e schimbată. Astfel, o întrebare abisală/ subminată pentru creator - „La ce-ți folosește/ Multele semne/ pe care/ Le vor citi viețile ferice ale viitorimii...” - apare pentru că iubita l-a înșelat.

Un vers post(sincron) danielbănulescian - „Am fost/ premiantul trupului tău.”

Versuri memorabile: „Erai atât de transparentă/ Încât vedeam copiii ei și-ai mei.” Sau: „Păraii/De lapte. Și nu mă mai săturam.”

Câteva poeme ambițioase - „Tratatul despre frică”, „Zidul” - dar există ceva în existență/iubire care nu e asimilat/ depășit, rămâne kitsch, tendința vieții de a fi kitsch - și care ține aproape de pământ această poezie.

De multe ori se simt accente de poezie trakliană, cu prelungiri în erotic.

Accente conachi-ești - ah-uri, oh-uri - fisurează textele; banalul, chiar derizoriul, într-un ultim vers, printr-un accent dobandește sens metafizic - zeu de o clipă.

Cartea - istoria „vasile s-a cuplat cu vasile...” - dar bine fazeată. „Am un imperiu/ în lumea cea nouă, din tomberon...”

Sunt plin de sânge, dar sunt nemuritor.”

O lume proprie, a poeziei, e greu de stăpânit: „Din toate părțile mă agresează/ Lumi fictive. Ce se dezagregă instantaneu.”

Vera ALEXIU

TÂNJIRI
CĂTRE FIRES
NICHIȚA STĂNESCU

denatureze „imaginea” poetului. Pe de altă parte, nu e mai puțin adevărat că puțini creatori, dintre cei care-și încredințează azi versurile unei edituri, pot atinge valoarea versurilor cuprinse în *Tânjiri către firesc*. E iarăși, adevărat că puține dintre aceste versuri ating valoarea poeziei lui Nichita. Iată un paradox în interiorul căruia se poate construi la nesfârșit, mai ales că însuși poetul spunea odată, de mult, că se consideră a fi autorul a numai câtorva... poezii. Prin urmare, spiritul său critic atât de selectiv, este ocolit în această situație dintr-un motiv strălucit. Discuția devine oțioasă dacă luăm în calcul numărul poeziilor „ocasionale” scrise de Nichita Stănescu. Ele se ridică la câteva mii. Vor fi publicate, mi se pare, foarte probabil, însă nimeni nu ne va convinge că dorința aparține

mine/ ca și cum eu aș avea un chip?.../ De pomană mai am aripi de Arhanghel, / timpul nu se zboară/ dânsul zboară în noi./ De m-aș fi născut vreodată, / mamă, n-aș fi vrut să fiu” (*În strictă trecere* - lui Aurel Covaci).

Foarte nimerit mi se pare titlul volumului, fiindcă poeziile reprezintă desigur „tânjiri către firesc” a celui care a îmbrăcat, ca Nessus, o cămașă, dar pe cea a poeziei. Nu pot încheia înainte de a aminti cuvintele regretatului Aurel Covaci, care încredințând versurile tinerilor editori ieșeni, s-a gândit că, în preajma aniversării nașterii poetului (în luna martie a.c.) oameni precum Nichita, „nu se plâng ci se glorifică”. Și pe cel ce semnează postfața, poetul ieșean Ioanid Romanescu, care declară cu franchețe, din iubire pentru Nichita Stănescu: „Dacă – pentru ansamblul ediției –

Poeme de H. HEINE

Anno 1839

Germanie, ce te adâncești în ceață,
Te vizitez cu sufletul mereu.
Această Franță-i prea petrecăreață,
Ușurătatea ei mă-apasă greu.

Doar rațiunea rece și uscată
S-a-nstăpânit în veselul Paris.
O, clopoșel poznaș de altădată,
Dulce-mi sunai acolo, ca-ntr-un vis.

Manierați bărbați! Mă tot salută,
Posac răspund eu la salut pe loc,
Dar mojiția care-am savurat-o
În patrie, ah, ea mi-a fost noroc.
Doamne ce-s numai zâmbet! De pomană
Le merge melița neîncetat.
O, unde este casnica germană,
Măcar știa să tacă-ntinsă-n pat.

Se-nvârte totu-aici în rotocoale,
Mereu mai mari, ca-ntr-un coșmar drăcesc.
Toate-s la noi demult puse la cale.
Înțepenite, abia de se clintesc

Și câteodată parcă aud sunând
Un corn de noapte, blând stârnind visarea

Și cântec de străjeri aud sunând
Și în răstimp aud privighetoarea.

Poetului acolo-i era bine,
În schilda sub stejari având sălaş
Acolo îmi ăseam rimele din raze
De lună și parfum de toporași.

Epilog

După moarte - om avea fală,
O prostie! Aiureală!
Te-nălzește mult mai tare
Una de la vaci - oricare -
Ce-apăsă te pupă, chiar
De miroase a bălegar.

Omul simte cald atunci,
Când un vin fierț bea, ori punch
Ori un grog, colo-n spelunci,
Cu fugiții de la ștreang
Care-s vii, ce mare rang! -
Și mai valoroși: au zile,
Decât marelui Achile.

Căci Pelide a zis-o bine:
- De-ai trăi ca vai de tine
E mai bine-n lume ,sus,
Decât jos, la Styx, supus,
Cărauș și biet străjer -
Chiar de te-ai numi Homer.

În românește de
Marin SORESCU

Valeriu CRISTEA

Au trecut, iată, deja șase ani de la dispariția lui Marcel Mihaș: 13 decembrie 1987 - 13 decembrie 1993... În acel an, 13 decembrie cădea într-o duminică. Sâmbătă, pe 12, mi-a telefonat de două ori și am vorbit îndelung; mi s-a părut ușor agitat dar cum așa era el de obicei în ultima vreme, starea lui nu m-a alarmat. A doua zi de dimineață, pe la zece, m-a căutat încă o dată la telefon iar pe la amiază probabil „a făcut-o”, servind un prânz exclusiv de medicament, de medicamente și de apă, necesară dizolvării tabletelor. Lângă divanul de pe care, în chinuri, se prăbușise, s-a găsit o cratiță pe jumătate goală. Încălzea de mult la sân șarpele gândului sinuciderii. „Mor cei cu ochi albaștri”, mi-a spus el, făcând aluzie la Nichita Stănescu, care a murit tot într-un 13 decembrie, în 1983, și la Sorin Titel, trecut la cele veșnice în 17 ianuarie 1985 - și desigur, la sine. Avea ochi albaștri. Ca nenorocirea să fie completă, mai mureau însă și dintre cei care nu aveau ochi albaștri: Virgil Mazilescu (în august 1983), Ioana Creangă (în februarie 1987). Între 1983 - 1987 redacția revistei „România literară” a pierdut nu mai puțin de șase oameni, căzuți, unul după altul, ca secerați. În octombrie 1987 ne-a părăsit, discret, Dana Dumitriu (pe care n-o pot despărți de „România literară”, deși cu puțin înainte se mutase la *Secolul 20*) iar în luna decembrie a aceluiași an - fatidic - și Marcel Mihaș. În vara anului următor s-a stins, într-o noapte sărbătorească, cu mirifice transmisii de

fotbal internațional, George Ivașcu, directorul revistei. Până la urmă s-a dovedit că, într-adevăr, la „România literară” moartea a preferat ochii albaștri.

Să fi fost o simplă întâmplare prăpădul de la „România literară”? O strictă chestiune de destin individual? Firește, stilul de viață dezastruos, în fond sinucigaș, al unora, problemele de viață intimă ale altora, boli năprasnice sau perfide au contribuit din plin, în fiecare caz, la tragicul deznodământ. Și

printr-o „demisie”, printr-o „retragere” definitivă, iar unui printr-un gest sau act de disperare. Oare - ne putem întreba - morții de la „România literară” nu au constituit, în felul lor, o disidență? O disidență mută și fără compensații.

În 1984, cățiva prieteni mai umblați și cu mai multe relații, realizând că nici Marcel Mihaș, nici subsemnatul nu fusesem niciodată în Occident, au hotărât să ne ajute să vedem și noi *Parisul*. Întâmplarea a făcut ca să întreprindem această călătorie unul după

„Noapte bună, excelență!”

totuși, o cauză supraindividuală „leagă” parcă aceste morți. Respingând excesiva politizare ce ne bântuie după revoluție, nu putem ignora însă, evocând șirul colegilor dispăruți, factorul politic, atmosfera apăsătoare, insuportabilă, terorizantă a anilor '80. Victime ale destinului, ale bolilor, ale altor oameni; uneori chiar din preajma lor, ale diverselor presiuni, încă neelucidate, Nichita Stănescu, Virgil Mazilescu, Sorin Titel, Ioana Creangă, Dana Dumitriu, Marcel Mihaș și chiar George Ivașcu pot fi considerați, fără teama de a exagera, și victime politice, incapabile să mai facă față, protestând

altul, Marcel Mihaș plecând la câteva zile după întoarcerea mea. Călătorie nereușită în cazul meu, călătorie aș putea spune fatală, în cazul prietenului nostru. Căci la Paris, Marcel Mihaș, om de exemplară rigoare morală, s-a simțit dator să riște o vizită la Paul Goma. A făcut acea vizită și... s-a speriat. Era un om bolnav și spieretura lui, repede transformată în obsesie, trebuie judecată nu în sine, ci exclusiv pe fondul maladiei nervoase de care suferea de ani de zile. S-a întors deci cu impresia, cu *certitudinea* că vizita la Goma (care tocmai se muta într-o altă locuință) a fost înregistrată și că, din

acest motiv, securitatea l-a condamnat la moarte. Chiar așa! În vara anului următor, îmi amintesc, mai discutăm aprins cu el, încercând să-i risipesc exageratele temeri. Coborâsem din autobuzul 131, venind împreună de la Casa Scânteii, în Piața Unirii, plină de lume și gălăgie la acea oră de după-amiază, și acolo, în îngheșuală, praf, mizerie, tot încercam să-l liniștesc, servindu-i argumente aproape ofensatoare: „Suntem prea mici, prea neînsemnați, Marcel, îi spuneam, ca securitatea să se ocupe tocmai de noi! Are ea treburi mai importante!” Sau: „Nici tu, nici eu nu am făcut un gest limpede, nu am spus un cuvânt răspicat; de ce ne-ar lua securitatea în vizor?” Degeaba! Toate raționamentele mi se sfărâmau neputincioase, lovindu-se de incasabila construcție a unui *delir organizat*. Dar și foarte colorat politic. Nu numai omul era bolnav, bolnav era și regimul. „Condamnarea la moarte” (până la urmă executată totuși) era opera ambilor bolnavi.

Am mai spus-o, Marcel Mihaș a fost unul din cei mai înzeestrați oameni pe care i-am cunoscut. Era un aristocrat - prin fire, atitudine, inteligență, spirit, cultură. Nu întâmplător, într-o seară tare de demult, la „Gazeta literară”, făcându-și temutul rond prin redacție, vulcanicul Fănuș Neagu, înclinându-se ușor în fața lui Marcel Mihaș, i-a spus: „Noapte bună, excelență!” O mai elogiasă la superlativ ironie nu cunosc. Cu intuiția sa de prozator excepțional, Fănuș Neagu indicase fără greș *cinul* regretatului nostru coleg și prieten.

Nichita Stănescu, astăzi

Ștefan Aug. DOINAȘ:

La zece ani după moartea poetului, opera lui Nichita Stănescu are (după părerea mea) o audiență sporită față de aceea pe care a avut-o în timpul vieții. Fenomenul se explică perfect dacă acceptăm marea adevăr pe care l-a spus Mallarmé: orice poet adevărat, orice poezie autentică își creează propriul său public. În cazul lui Nichita acest adevăr este cu atât mai confirmat cu cât modalitatea poetică practică de el s-a produs ca o adevărată ruptură în lirica noastră, ca o puternică revoluționare a gustului pentru poezie. Eu cred că pe măsură ce anii vor trece, această audiență va spori pentru că limbajul poetic al lui Nichita Stănescu va cuceri modalitățile cele mai refractare față de modernism, impunând modul său strict personal de a scrie, ca o replică față de modalitățile tradiționale ale lirismului nostru.

Abia peste o generație, poate două, se va putea aprecia cum se cuvine discursul stănescian în evoluția poeziei noastre.

Nicolae BREBAN:

Cred că Nichita Stănescu este unul dintre cei mai importanți poeți de după război. El a avut și un debut original, debutând târziu, la douăzeci și șapte de ani, spre deosebire de majoritatea poezilor români care sunt precoci și debutează mai devreme, între șaisprezece și douăzeci, douăzeci și doi de ani. Și nici nu a debutat cu un volum foarte reușit, ci cu unul cu destule concesii politice și prozodice. De exemplu, volumul de debut al lui Cezar Baltag, marcat și el de aceleași concesii, a fost mai unitar, mai compact. Nichita urma să dea peste trei ani o mare carte. După aceea au venit critici care l-au afirmat ca pe un poet de prim plan, făcându-l să domine lirica românească timp de câteva decenii. Pentru mine Nichita Stănescu este, deci, creatorul unui nou tip de limbaj poetic. Ceea ce e cu atât mai semnificativ cu cât poezia românească de dinainte de război consumase deja valențele mari ale liricii. Era greu să dovedești pe terenul înalt al acesteia. Prețios este, de asemenea, în lumina actualității imediate, politice și literare, faptul că Nichita Stănescu vine cu un orizont tematic propriu, în contradicție cu ideologia marxistă, temele sale frecvente fiind fragilitatea ființei umane, incertitudinile ei de idei și starea de noblețe a creatorului. El a avut, între altele, și o evoluție dramatică, asemănătoare din puncte de vedere biografice și lirice cu aceea a marelui Eminescu. Comparația nu înseamnă neapărat un act valoric. Nu conferă nimic în plus poeziei de ceea ce reprezintă ea.

Dacă astăzi se arată o anume rețineră nu numai față de omul Nichita, dar și față de poezia sa, nu văd nimic dramatic aici. Unii prieteni ai lui se alarmează, dar, după părerea mea, alarma e falsă. Cariera unui mare poet trece și prin momente de negație chiar. Și calitatea unei opere mari se verifică și prin aceea că ea rezistă și unor astfel de contestații. Mai ales că acum, după decembrie '89, este firesc să fie contestate aproape toate valorile.

În acest fel, momentul literar actual seamănă cu momentul anilor '47, '48, deși e vorba de cu totul altceva. Atunci erau o contestație și o nivelare a valorilor impuse, pe considerente ideologice, pe când acum e un fenomen aproape normal, așa zice dialectic. Eu însumi am învățat de la Nichita foarte multe în arta prozei. Nu numai că m-am familiarizat cu metafora, cu un stil de scriitură, cu o formă de sensibilitate, dar am și făcut pași mai rezeși spre definirea eticii mele literare și a modului meu de a gândi. E adevărat că, în același timp, și Nichita s-a apropiat prin mine de modernism. Neavând un maestru, noi ne-am folosit, ca prieteni, unul de celălalt. În biografia mea acei ani de formație, deși aparțin unei perioade dificile, murdară politic, extrem de contorsionată, de chinuită, au fost luminați de prietenia cu Nichita, el fiind, evident, cel mai fascinant scriitor în viață pe care l-am cunoscut în țară și străinătate.

Mircea CIOBANU:

Nu, modificări mari nu s-au produs în receptarea poeziei lui Nichita Stănescu. Ceva, totuși, s-a întâmplat: a apărut un număr apreciabil de inedite ale poetului. Or, cum toată lumea știe, aceste poeme au fost dictate în împrejurări care, de obicei, scapă controlului. Entuziasmul posesorilor unor astfel de inedite nu mi se pare benefic. Graba cu care a fost înlesnită cariera tipografică a producției dictate n-a adus și acel spor de lumină care însoțește revelația. S-ar putea nici să n-o umbrească. Cu o singură condiție: să nu fie luate în considerație. Sigur că însuși poetul a girat apariția unor poeme dictate, dar acestea au suportat o minimă cenzură a poetului! El nu se mai află în viață, de aceea nu mi se pare loial să-i împovăram sumarul cu titluri pe care e greu de stabilit dacă el însuși le-ar fi omologat.

Mircea MICU:

Nichita este receptat azi așa cum era receptat și ieri.

Ca un mare poet. Unic în felul său. Nici „clasic“, nici „contemporan“. Adorat și de „neatini“.

Mircea TOMUȘ:

Luând clasicismul în accepția lui de spațiu al valorilor fundamentale și stabilite, pe care se ridică edificiul, mereu în prefăcere și totuși mereu stabil, al unei culturi, Nichita Stănescu reprezintă invazia decisivă, în acest teritoriu, a fanteziei neîngrădite, convertite în jocul cel mai liber cu puțință al gingășiei, candorii, umorului funambulesc, în fine și în sumă, a tuturor valorilor care contrabalansează gravitatea sumbră și temă. Sigur că, în cursul istoriei poeziei române, au mai fost astfel de încercări, începând de la Anton Pann, care se așează ca o piatră de hotar între creativitatea liberă și absolută a genului popular și farmecul desuet al unor forme fixe cu melodicitatea lor pitoresc-naivă, toate celelalte experimente de acest fel au fost doar incursiuni temporare și limitate ale unor atitudini anticlasice în spațiul clasicității; avangarda românească s-a putut clasiciza numai ca fenomen global și, mai ales, ca obiect de studiu pentru savanți. Pe când Nichita ne arăta miracolul clasicizării anticlasicității celei mai pure prin ea însăși, încât nu știi ce să

admira mai mult și pentru ce să-i fii mai recunoscător: pentru fapta de a fi îmbogățit spațiul valorilor cu domenii atât de întinse și felurite sau pentru aceea de a fi dat un preț atât de ridicat libertăților de dincolo de limită ale spiritului.

Dan LAURENȚIU:

Eu nu-l receptez pe Nichita Stănescu ca pe-un clasic, ci ca pe un ferment și avangardist al timpurilor moderne, desigur, ale literaturii române, care au început după decesul realismului socialist. Pentru mine autorul este un simbol și o flacără pură a acestor timpuri. Eu am scris despre opera lui multe articole de exegeză literară, eventual filosofică, în care mi-am exprimat opiniile entuziaste, ca mulți dintre contemporani. Ce aș mai adăuga, acum, la a zecea comemorare a dispariției sale pre timpurii? Nichita Stănescu rămâne printre noi! El este un Fractal.

Ion DRĂGĂNOIU:

A fi contemporan cu un clasic, așa cum noi am avut șansa cu Nichita Stănescu, e un lucru greu. E greu pentru că el te obligă să fii mai mult decât ești, pentru că el îți ridică ștacheta săriturii din creier mai sus. Dacă n-ar fi Nichita, noi toți n-am fi fost defel.

Augustin FRĂȚILĂ:

Înainte, în Viață adică El fiind, nevoia noastră - românească - de clasici fiind mare și nevoiașă, atunci, pe atunci Nichita era numit „clasic“, întreținut, menținut, zis-clasic.

Acum, în posteritate, el își trăiește, printre noi, Viața, cea literară. Nichita urmează să scrie *Epica magna*, va scrie *Opere imperfecte*, *Noduri și semne*, pe scurt Va fi, fiind.

Până când vor apărea clasicii în literatura română și atunci se va vedea că el nu era singur; că el deja era.

Anchetă de
Ion COCORA

Decembrie 1983. Ultimele zile

Drumul spre Timișoara îi era foarte familiar poetului. Avea acolo prieteni apropiați, printre ei Anghel Dumbrăveanu, Coriolan Babeji și mulți alții, români ori sărbi. Dar unde nu avea Nichita Stănescu prieteni?! Mai des călătorise în ultima vreme pe ruta aceasta spre a ajunge în Iugoslavia unde era așteptat ca un adevărat poet național: la Belgrad mai fusese în octombrie trecut, cu Marin Sorescu la Festivalul de poezie; la Teremia Mare susținuse secundat de actorul Silviu Stănculescu un recital de poezie pe scena teatrului din Timișoara. Poetul trăia acest al cincizecelea an al vieții cu o freneză neobișnuită chiar pentru existența publică pe care, parcă înspăimântat de solitudine ori de propria-i intimitate, o ducea de la un timp, înconjurat de prieteni, cunoscuți, vizitatori întâmplători. Cauzele oboselii cronice care-l cuprindea adesea ne apărea uneori incertă: boala sau risipa de sine în lungile și strălucite colocvii în care-și încânta cu spectacolul geniului poetic oaspeții. Ascundea față de Dora și de prieteni semnele maladiei și afișa un optimism molipsitor, deși starea i se înrăutățea într-o progresie lentă. Medicii sunt umiți de rezistența acestui organism și de vitalitatea sa extraordinară, contrazicând datele analizelor științifice și prognoza buletinelor medicale.

proză („În consonanță cu tânărul meu prieten, criticul Alexandru Condeescu, am făcut o revizuire a celor publicate pe parcursul a peste 25 de ani lăsând numai lucrurile care s-au salvat conjuncturii intime sau exterioare. Ediția nu are pretenția de a fi definitivă, ci numai năzuință. Oricum, ofer Titanului acest iceberg, realului aceste cuvinte”) ediție din care primele două volume (poeziile) *Ordinea cuvintelor*, vor vedea lumina tiparului în 1985, iar ultimul (proză și versuri), *Fiziologia poeziei*, abia în martie 1990 după binecuvântata mișcare anticomunistă din decembrie 1989.

Acum, în după amiaza zilei de vineri, 9 decembrie 1983, Nichita împreună cu Dora, soția sa, se afla în vagonul restaurant al rapidului de Timișoara, în drum spre Tr. Severin, spre a participa ca nași la căsătoria religioasă a „prietenilor săi de familie”, cum îi numea el, Ofelia și Alexandru Condeescu, la a căror căsătorie civilă din 28 mai, același an, fuseseră prezenți în aceeași calitate. Atunci, pe unul din pereții casei-criticului, locul atâtor „ședințe de lucru” la ediție, poetul scrisese:

*Douăzeci și 8
Astăzi sunt fericit!
Care m-am născut?
Care am murit?
Astăzi sunt
fericit!*

În stilul său debordant, Nichita dăduse un mic „show” poetic în salon și la coborâre în gara din Severin întreg

de ideea de familie și de ideea de a avea un copil”) și întâmplările de inimă ale sale și ale prietenilor săi erau însoțite întotdeauna la el de îndemnul: „Dacă tot ai făcut-o ia-o, bre, și de neavastă” Altfel nevoia sa de odihnă din ultimul timp nu era ceva neobișnuit la acest „excampion” al nopților nedormite, care-și prelungea și acum la maximum stările de veghe - astfel încât admiratorii și cenacliștii locali fuseseră anunțați, spre dezamăgirea lor, că nu va avea loc nici o întâlnire în public cu poetul adorat în oraș. Ajuns la casa părinților Ofeliei, la cină Nichita dedică un poem gazdei, învățătorul Nicolae Rotaru, cel care insistase cel mai mult ca nunta fiecei sale să aibă loc aici la Severin și pregătise cu asupra de măsură cele necesare: „Domnului Rotaru // Tragică durere, dor de nedescris/ de un drag de stăncă/ plânsu-mi-s-a/ O, tu sunet dulce/ rupt din alte cârji/ ca și cum Neculce/ ar zidi cetăți/ De drag de Rotaru/ fără osii scriu/ Este în zadar / căru-i sunt fii/ de înalți drapele/ numai pentru verb/ pe zăpada neagră/ când aleargă-un cerb/

**„De ce mi-e frică
de moarte? - Ea
este singurul
eveniment al vieții
mele.”**

Nichita Stănescu

plecat dintre ele/ plecat dintre ele/ plecat dintre ele...” Ce stranie premoniție dicta oare lui Nichita Stănescu acest dureros poem aparent atât de contradictoriu față de buna sa dispoziție? Retrași devreme în camera lor, oaspeții au mai comentat cu tinerii soșiși mai demulți din București ciudătenia neașteptatului sfârșit al lui Al. Oprea, directorul M.L.R. și principalul susținător al continuării ediției naționale Eminescu.

A doua zi, Nichita se trezește foarte târziu și acuzând mereu o stare de somnolență va bea, contrar obiceiului său, multă cafea. În biserica „Grecescu” pictată de Tăt drescu, care-i amintea mănăstirile din preajma Ploieștilor natali, poetul participă cu multă dăruire la ceremonialul religios, cântând alături de cei doi preoți, protopopul Crăciun și părintele Nicolae Jinga și rugându-i să reia pentru el rugăciunea, „Tatăl nostru”, pe care o repetă împreună cu întreaga catedrală. La întrebarea protopopului care-i surprinde pe tinerii căsătoriți: „Ce praznic v-ați ales?” adică data sfântului ocrotitor, Nichita îi scoate din încurcătură proclamând înafailibil: „15 ianuarie! Cum ce praznic? 15 ianuarie, bre, ziua sfântului nostru Eminescu!” Și astfel, la cererea imperativă a marelui nostru poet, în biserica română, pe data de 10 decembrie 1983, a fost acceptat ca sfânt Mihai Eminescu.

Ajunși în sala închiriată pentru nuntă, Nichita le solicită profesorilor din care era compusă formația muzicală să-l lase pe el să deschidă petrecerea. Va cânta pe clapele orgii electronice, acompaniat de ceilalți. „Pe lângă plopii fără soț”, un fragment din Bach și un vals numai pentru tinerii căsătoriți. Va ruga mai târziu formația să cânte melodii din Banatul sârbesc și un dans, „Macedonia”, pe care-l demonstrează cum se joacă, precum și cântece din repertoriul prietenului său de la Cluj, Fărcașu. Toată după-amiaza nu va bea decât câteva pahare de vin roșu. Seara, protopopul care locuia în apropierea sălii, îi invită să-i arate câteva obiecte vechi de cult. Cât timp degustă vinul bisericesc, Nichita dictează o poezie dedicată „Părintelui Crăciun”: „Să ningă peste noi cu miei doar astăzi/ Să ningă inima din noi/ Noi niciodată nu am fost noroi/ O spun și mieii care ning pe noi/ O, dulce, mult prea dulce tu, fecioară/ Care mi l-ai făcut pe Iezus chiar din flori/ Ce zici că ninge mieii peste noi/ Ce zici că ninge mieii peste seară/ și pe zăpadă că noi

ningem amândoi...” Scris în seara zilei de 10 decembrie 1983 acesta va fi ultimul poem al lui Nichita Stănescu.

Revenit în sală pentru a-și îndeplini toate „obligățiile” de naș, după tradițiile locale, poetul care se simte îndeajuns de somnoros, se retrage în jurul orei 21.00 nu înainte de a dansa cu pașii săi cam greoi un vals cu mireasa, nelăsând pe nimeni alături de ei. Declară că-i va aștepta pe tineri, căci are a le da unele sfaturi. Pe la orele 23.30, însă, când aceștia se întorc acasă, găsesc lumina din camera poetului aprinsă, dar el doarme netulburat. A doua zi, duminică, stau cu toții în casă, Nichita nepărăsindu-și odihna decât la vremea prânzului, când le explică comenselor semnificația reală a gestului soldatului roman de a-i oferi oțet lui Iisus pe cruce spre a-i potoli setea nu pentru a-l chinui, cum se crede îndeobște. Povestește aceasta pentru că el însuși poștește la masă să se răcorească și cu oțet de la murături. Tot acum cântă pentru cei foarte apropiați casei, doina maramureșeană „Când s-a împărat norocul”. Deși avea programată o vizită la scriitorul Romulus Cojocaru care îi promisese poetului, pasionat numismat, câteva monezi antice, întâlnirea nu mai are loc; „Nea Romica” personaj pitoresc al urbei motivând telefonic că nu-l funcționează liftul și el locuiește la etajul IX. Întins pe o canapea, cum obișnuia, Nichita împreună cu cei doi tineri și cu Dora face proiecte de viitor, vorbesc despre condițiile grafice ale ediției de la Cartea Românească, *Ordinea cuvintelor*, chibzuieste cum va cheltui bănușii pe care ar fi urmat să-i ia în urma unui premiu special al Uniunii despre care avea știre că i se va acorda. Nu o să știm niciodată ce l-a determinat pe Nichita să hotărască plecarea spre București luni, 12 decembrie și nu marți cum plănuseră inițial. A doua zi, deci, am cumpărat patru bilete la clasa I cu rugămintea expresă către vânzător să nu mai dea și celelalte două locuri din compartiment, ceea ce s-a și întâmplat. Numai că acesta a trecut pe bilete data zilei următoare, 13 decembrie, nu cea a plecării. Luni, fără pricină aparentă, Nichita se plânse că nu se simte bine și nu vrea să mănânce nimic. Pare una din crizele sale de ficat obișnuite, senzația de a vărsa întărind această convingere.

În tren, în ciuda nepotrivirii datei biletelor, cei patru călătoresc într-un compartiment confortabil și bine încălzit de clasa I fără a fi deranjați prea des, trenul fiind destul de gol în acea zi de luni. Nichita, care stătuse în pat până la plecarea la gară, dormea tot drumul întins pe canapele un somn agitat și cu dese întreruperi. La început îi este încă rău dar cu timpul se liniștește și ajunși pe la 22.30 în București, poetul încă adormit se urcă într-un taxi și îi invită pe tineri să vină a doua zi la el, căci nu a băut mai nimic la nuntă și poștește să guste vinul din damigeană soților. De la fereastra mașinii Nichita le face semne de rămas bun cu mâna cea dreaptă sărutată de fini. Nu aveau să fie pentru o fericită revedere ci, așa cum spusese în poemul de la Severin, de o tragică durere, dor de nedescris.

Ajuns acasă, Nichita se culcă, dar spre miezul nopții starea de rău revine, durerile din zona ficatului se accentuează, simte că se sufocă. Doctorul Zeană, prieten al său, venit în grabă, cheamă salvarea. Până la mașina sosită prompt și pe coridoarele Spitalului de Urgență unde este transportat, Nichita merge încet pe picioarele sale și este tot timpul conștient. Criza se repetă cu o și mai mare violență. Tânărul doctor și cu echipa de gardă sunt disperși, nu mai știu ce să facă: „Să-mi dați ceva din tineretea voastră” le spune poetul. „Respiră, respiră!” i se cere febril. „Res-pir” abia mai vorbește Nichita de pe patul său. Apoi se adresează Dorei, care stă lângă el, încercând să-i descrie ceva numai de el văzut, de data aceasta nu „un tunel oran” ca la criza din care scăpase cu doi ani în urmă, ci ceva „verde-rece” repetând cu intensitate: „rece-verde”. Sunt ultimele sale cuvinte. La orele 2 și 10 minute marți, 13 decembrie 1983, spre sfârșitul acestui mileniu, inima lui Nichita Hristea Stănescu a încetat să mai bată.

Alexandru CONDESCU

Spiritul este superior rușinării și jertfirii trupului și nimeni nu poate să creadă că ar putea fi înfrânt, deși verdictul medical e implacabil: ciroză. Nichita Stănescu publică frecvent, își ține constant rubrica „Noua frontieră a sufletului uman” în *Flacăra*, mai rar „Antimetafizica” în *SLAST* și cu multe intermitențe „Respirările” în *Lucafașul*, revistă la a cărei aniversare de la Uniunea Scriitorilor participă, ca și la manifestările de la Muzeul Literaturii Române prilejuite de centenarul nașterii lui Urmuz, cu care ocazie scoate sub patronajul său o parodică „Revistă de avangardă”, supliment insolit al revistei muzeului, *Manuscriptum*. Lucrează intens, cu criticul care semnează azi această încercare biografică, la o ediție selectivă a operelor sale în versuri sau în

vagonul restaurant în frunte cu un diplomat străin și un „amiral” (susținea Nichita) român se află la ferestre spre a-l saluta pe poet. Mărturisite tinerilor, care-l așteptau pe peron împreună cu poeta Ileana Roman, mirași și ușor speriați că nașii, poetul și soția sa, nu coboară din vagonul în care știau că aveau locurile rezervate, că a călătorit excelent dar se simte teribil de obosit în urma ultimelor nopți pe care nu le dormise din cauza certurilor unei familii de prieteni: „Ce naiba, bre, de ce să se certe la mine?! Am și eu nevoie de pace, mie îmi fac rău certurile, dar am dat cu pupul în ei până i-am împăcat. Era cât pe ce să-i iau cu mine. Abia aștept să ne liniștim și să ne bucurăm, că-i nuntă!” Nichita avea încă din copilărie un cult al familiei („fericirea la mine se leagă în mod cosmic

Iosif NAGHIU

A treia caravelă

„A treia caravelă” încearcă să repună-n discuție epopeea descoperirii Americii și relațiile dintre Cristobal Colon Columb și însoțitorii acestuia. Pionii principali ai piesei sunt Martin Alonzo Pinzon și Columb, într-o ciudată relație de adversitate și admirație reciprocă în care meritele și scăderile fiecăruia sunt puse într-o lumină nouă de un episod real, dar trecut cu vederea în Jurnalul de bord al lui Columb. Martin Alonzo Pinzon, nobil din Palos, corsar, armator, cel care l-a ajutat pe Columb la armarea celor trei caravele „ca și cum ar fi fost vorba de cineva din propria familie”, părăsește escadra în apropiere de coastele Cubei și vreme de o lună, la bordul corabiei „Pinta”, întreprinde o stranie aventură. Ce putea căuta nobilul aventurier, de vreme ce noul continent fusese descoperit? Aurul atât de dorit, satisfacerea orgoliului său de luptător umilit de către genialul birocrat al proverbialei „greșeli de compas”, sau, așa cum mărturisește Columb, invidia și trufia l-au îndemnat la aceasta? Fără a se dori o denigrare a marelui descoperitor, piesa încearcă, cu mijloace imaginare, fantastice, o rescriere a acestei „eretice rătăcirii”.

Rezumatul primelor două acte: Iluminat de o credință profetică și de apariția pe covertă a unei misterioase femei, Pinzon își îndeamnă marinarii oboșiți, însetați, să continue drumul către „Țara de Aur”, drum arătat de această femeie care, după părerea sa, este Trimisa lui Dumnezeu, adevărata Călăuză spre Țintă. Fragmentul de față, care este și finalul piesei, încearcă o decodare în cheie psihanalitică a acestei prezențe neașteptate, halucinante, pe bordul corabiei rătăcite.

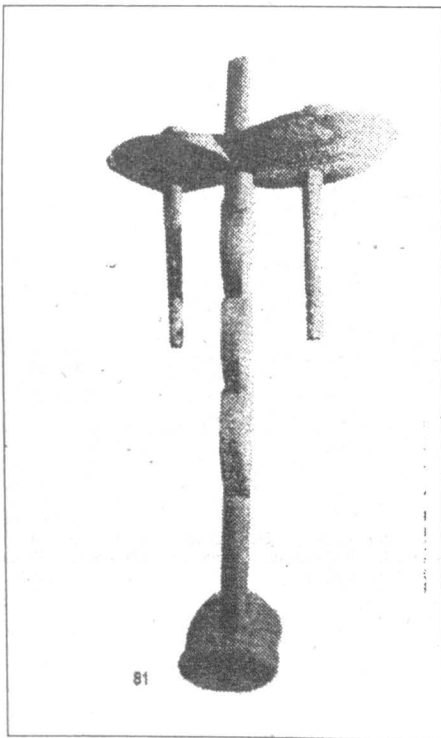
Nota autorului.

ACT III

(fragmente)

Cabina lui Pinzon: Totul la locul său, într-o ordine impecabilă. Martin Alonzo, așezat lângă masă, cu mâna sprijinită pe

Nu te grăbi, sângele tău dornic de laude s-ar putea să te împingă să spui lucruri nu îndejuns de gândite... (Se gândește). Dar ca să nu cazi în această greșală, am să încerc să te ajut. (Fără să aștepte încuviințarea lui Garcia, se ridică și face câțiva pași înainte de a începe). Deci, erai un tânăr ofițer în căutare de aventură, dornic să-și lege numele de ceva temerar, glorios, când a apărut în Palos ideea

81

un glob terestru, privește la Garcia, care stă în picioare, în fața sa.

MARTIN ALONZO: (simplu) Stai jos, Garcia!... Bine ai venit!... Înainte de a-mi spune ceva, aș dori să recapitulăm dialogul de la ultima noastră întâlnire. Împrejurările care au dus la acest dialog. Ești de acord?

acestei expediții. Și chiar dacă numele de Columb nu îți suna mai nimic, cel de Pinzon oferea toate garanțiile. Ai pormit deci la drum cu exaltarea specifică tinerilor militari de carieră, creșcuți în spiritul sacrificiului pentru țară și rege... poate și pentru mine. Numele meu este legat de multe bătălii navale cu portughezii.

GARCIA: Este foarte exact... Palos...

MARTIN ALONZO: Ai dreptate, știu asta, îți mulțumesc, dar vechile fapte de arme nu țin locul celor care trebuiesc înfățișate-n prezent. Despărțirea mea de Cristobal Colon o știi. Mi-aș fi reproșat toată viața dacă eu, un cunoscut luptător și navigator aș fi rămas anexat tot timpul călătoriei de pulpana unui hârțogar genial. Restul, drumul fără folos, apariția imaginară, răzmerițele și felul în care am încercat să-i conving pe marinari că imaginea este un semn al providenței, le știi. Ții minte ce ți-am spus ultima dată, aici?... Poți repeta fără să greșești?...

GARCIA: Mi-ai cerut să o găsesc pe Femeia aceea înainte ca să o găsească alții! MARTIN ALONZO: Și tu ce ai răspuns?...

GARCIA: Că o voi aduce sau voi muri! MARTIN ALONZO: (mulțumit) Foarte bine! Acum să îți spun de ce am făcut această recapitulare. Pentru că în tot ce-mi vei destăina va trebui să ții cont de cele discutate atunci. De la bun început țin să spun, apreciez faptul că ești în viață. Însăamnă că ordinul comandantului tău a fost mai puternic decât dorința de sinucidere.

GARCIA: Aveați atâta convingere, atâta hotărâre în voce! Deși, m-am întrebat, de ce să nu recunosc, oare pentru a atinge un scop atât de util de ce este nevoie de... de...

MARTIN ALONZO: De o iluzie...

GARCIA: Dar apoi am alungat întrebarea ca pe ceva ce nu mă privea. Și am început să caut...

MARTIN ALONZO: N-ai fost singurul... S-ar putea spune că, de la un timp, tot echipajul a căutat-o.

GARCIA: Unii se pare că au și găsit-o!

MARTIN ALONZO: Este momentul să te întrerup, Garcia, ca să nu spui întâmplător ceva ce nu trebuie. Și discuția noastră să nu o ia pe un făgaș neprielnice, periculos! Ți-am mai spus odată dar se pare că n-a fost de-ajuns. Oricâte ai ști, atunci când aduci vorba despre Ea, vreau să o faci cu maximă precauție, vreau ca vorbele tale să alunece la suprafața faptelor întămite. Și acum, dacă am fost în sfârșit clar, continuă. Spune-mi ce ai făcut tu... Descrie-mi căutările tale.

GARCIA: Care coincid cu dispariția mea. Deci cu îngăduința dumnea voastră, trebuie să vorbesc de de Ea...

MARTIN ALONZO: Fie! Dacă e necesar, dacă aceste două fapte nu pot fi despărțite. Te văd, plecând de la mine, din cabina aceasta intrigant, ordinele mele, atitudinea mea au creat o stare confuză, de contradicție, datorată pe de o parte dorinței de a executa ordinul meu, pe de altă parte din cauza ciudățeniei lui. Pe de o parte dificultatea de a-l executa, pe de altă parte necesitatea imperioasă de a-l duce la bun sfârșit! Acesta e tabloul sumar al momentului în care ai ieșit de aici animat de cele mai bune intenții, dar incapabil să găsești o cale de a le concretiza... Ce ai făcut în continuare...

GARCIA: M-am dus la pupa corabiei și nevăzută de nimeni am contemplat apa pe care înaintam.

MARTIN ALONZO: Să nu ne grăbim. Ceea ce spui poate fi foarte important. Poți să-mi explici și de ce ai făcut asta?...

GARCIA: Aveam acolo o ascunzătoare de-a mea, după bărcile de salvare, un colț umbros, liniștit, unde nu puteam fi văzut. Am stat acolo, contemplând apa care era plină de vârtejuri turburi și violente, am privit ascuns, nemișcat, până când, încetul cu încetul, orizontul reflectat între valuri s-a umplut de sineală și soarele toropit a început să alunece în oceanul din depărtare fără să strige... Ca la un semn, malul s-a umplut de făclii care se mișcau într-un zigzag iute și misterios, greu de înțeles pentru mine care stăteam pe corabie.

MARTIN ALONZO: Foarte bine, Garcia!

Descrierea e perfectă, e exemplară. E o dovadă a spiritului tău de observație. Dar în orice descriere trebuie să găsim nu doar exteriorul, ci și starea de-atunci a celui care descrie! Erai speriat... Încordat?... Îți amintești la ce te gândea?...

GARCIA: La lucruri lipsite de importanță. Imagini... vechi... de acasă.

Chipul logodnicei mele... Prostii!

MARTIN ALONZO: Nu înțelegi, Garcia, ceea ce spui tu este foarte important, n-ai idee cât e de important. Imaginea logodnicei este într-un fel emblematică. De la imaginea asta a început totul, de la imaginea unei femei!... Dar să nu interpretăm prea devreme. Spuneai că te-ai gândit la logodnica dumitale de acasă. Cum?... În ce fel?...

GARCIA: Cu duioșie!

MARTIN ALONZO: (Mirat) Atât!...

GARCIA: Da!... Cred că da!...

MARTIN ALONZO: Nu, Garcia, nu este doar atât!... Încearcă să-ți reamintești totul, nu te jena, ai încercat doar niște sentimente umane, firești... Văd că ți-e greu. Atunci, dă-mi voie să fac o paranteză care sper că te va ajuta. (Tușește). Vreau să spun că eu știu că tu, Garcia, ești un tânăr care crede în Dumnezeu, serios, auster, dornic să facă ceva curajos. Dar în același timp porvi dintr-o familie oarecare, ai dus un trai cenușiu și, după un stagiu scurt la o trupă de saltimbanci, cariera armelor ți s-a părut singura șansă de a scăpa de mediocritatea vieții. (Privește atent la el.) Dar asta ți-a creat un complex care te urmărește, chiar dacă încerci să-l maschezi printr-o atitudine mai rigidă... (Pauză) Dar să continuăm. Te-ai gândit la logodnica dumitale și imaginea ei ți-a apărut în memorie, în memorie și nu pe covertă, cu o acuitate de nedescris, până în cele mai mici amănunte. Legate de răsul ei, de glasul ei, de felul ei de a se purta, a privi, până când...

GARCIA: Domnule Comandant!

MARTIN ALONZO: Da!

GARCIA: Cu tot respectul... Vreau să vă întreb... Toate acestea au vreo legătură cu ordinul?... Cu țința corabiei noastre?...

MARTIN ALONZO: (surzând) Și dacă au?...

GARCIA: Cu umilință, am să vă rog să îmi explicați în ce fel!

MARTIN ALONZO: Dar asta fac tot timpul, Garcia, asta și fac!... Când am amintit de chipul logodnicei dumitale ca de o imagine emblematică, am crezut că ai înțelege. Că nu mai vrei, deci, să pătrund în viața ta afectivă, în culisele ei, ci că mă interesa mai mult legătura invizibilă și totuși concretă dintre viațuina ta de atunci și ordinul pe care trebuia să îl execuți!

GARCIA: Dar logodnica mea nu este...

MARTIN ALONZO: De ce te pripești fără să încerci să aprofundezi?... Tu trebuia să găsești o femeie pe care nu ai văzut-o nicicând. Așa că singurul element de legătură, de sprijin, de comparație era chipul logodnicei dumitale. N-ai făcut nici măcar un transfer de imagine pentru că nu aveai altă imagine în afara de cea de acasă, din suflet. Cealaltă imagine nu exista. Am dreptate sau nu?...

GARCIA: Da!...

MARTIN ALONZO: Fii atent, Garcia, fii atent, că acum vine încercarea cea mare și tu bănuiești asta. Ești pregătit s-o accepți?...

GARCIA: Dacă nu se poate altfel...

MARTIN ALONZO: Nu, nu se poate, pentru că pe drumul acesta nu se mai poate înainta fără convingere și convingerea e sacrificiu. Or, așa ceva nu poate veni decât din sufletul nostru, din adâncurile lui greu de mărturisit. Deci, cum ai materializat această imagine?...

GARCIA: Mi-e teamă că... Nu pot!

MARTIN ALONZO: Va trebui, Garcia! Va trebui și vei spune. Cu grijă, alegându-ți cuvintele pentru că, așa cum tu nu ești capabil să le rostești, vreau să știi că nici eu nu sunt pregătit să aud ceea ce vrei să spui, fără decență, doar prin niște izbucniri și violențe verbale, chiar dacă eu sunt autorul moral al celor făcute de tine.

GARCIA: Dar cum, în ce mod să spun ce am făcut, fără să mă repudiați, să întoarceți spatele de la mine, scârbit, îngreșat?...

MARTIN ALONZO: Într-un mod care să nu spună lucrurilor pe nume. Și să treacă un timp, ani, secole, până când aproape toți vor fi uitat de mult că aceste fapte, devenite notorii, au avut ca punct de plecare dorința de a găsi o țară de aur.

GARCIA: Deci fără asta nu s-ar putea?...

MARTIN ALONZO: Nu, Garcia! Orice lucru pe care-l obții, ești obligat să-l plătești... orice piatră ridicată de jos lasă

un loc gol care eliberează gâgăniile oarbe și șerpi veninoși. Asta e drumul de la melodramă la tragedie, de la dragoste la istorie. Doar că noi știm asta, Garcia, și de felul cum vom fraza acum adevărul depinde dacă tragedia se va declanșa acum sau peste sute de ani. Iată de ce e important nu numai ce spui, ci și felul cum spui. Acum ai înțeles, Garcia?... (Garcia înclină capul) Te gândea la logodnica ta. Cum o cheamă?...
GARCIA: Leticia!...
MARTIN ALONZO: Un nume frumos! Ca și ea, desigur!... Un nume tocmai bun de ascuns în suflul tău sensibil și devotat. Unde, datorită împrejurărilor, a început să capete trup. În măsura în care trupul unei femei, al femeii iubite, poate să se intruzeze în suflul celui care-o iubește... (Scrutător) Poate?...
GARCIA: (aplecă privirea) Poate!
MARTIN ALONZO: Asta e important de două ori! În primul rând pentru că-mi dovedești ipoteza și, în al doilea rând, pentru că în privința asta sunt cam nepriceput, toată viața am navigat, nu mă pricep la femei. Dar să revenim. Deci femeia asta, logodnica, a căpătat chip și contur în suflul tău derutat, speriat, care o dorea ca pe unica certitudine vie, palpabilă. Nu te-ai temut?...
GARCIA: (sincer) Nu. Doriința de certitudine era mai puternică. O vedeam adesea, în străfundurile sufletului meu... Ca pe ceva îndepărtat, greu de atins, inaccesibil datorită diferenței de rang, de castă. Pe de altă parte, preocupările mele artistice de acasă îmi dăduseră puțință de a fi aproape de ea... Ba chiar o oarecare superioritate... Eram convinși... Dar să nu divaghez...
MARTIN ALONZO: Dimpotrivă. Ești pe drumul cel bun, Garcia, nu îți dai seama?... Ea a existat în tine tot timpul și, ca orice artist, ai încercat să materializezi imaginea ei. Să joci rolul ei, nu-i așa?... Chiar dacă era un rolșor compus în pripă, improvizat și cu puțini spectatori...
GARCIA: (disturs) Deci știți!... Sau bănuți?... Dar ce mai contează?... Ei bine, pentru că doriți să vă spun totul neapărat, în seara aceea am coborât pe nevăzute în cală și, căutând printre niște borcane împietrite, am îmbrăcat o rochie din cele pregătite pentru indienele de aici. Știu, a fost un act necugetat, o necuviință, starea mea de atunci nu-i o scuza. (Pauză lungă). Nu peste mult după aceea, în timp ce mă uitam într-o oglindă, încercând să descopăr chipul logodnicei mele, felul ei grațios de a se purta, a venit un marinier beat și înainte de a-i putea spune...
MARTIN ALONZO: (brusc) Să rămânem aici, Garcia!... Să rămânem aici, din grijă și respect față de cuvinte, deoarece cuvintele făuresc viitorul... Totuși, un mic amănunt, pentru că amănuntele n-au importanță decât pentru prezent. Poți să-mi spui cine era marinarii?...
GARCIA: Nu mi-am putut da seama. Era întineric și... totul s-a petrecut atât de rapid... Tot ce pot spune e că era beat.
MARTIN ALONZO: (dezamăgit) Un indicu cum vag... Iată de ce melodrama nu poate deveni tragedie. În tragedie, nedreptățile erau făcute oamenilor de către zei... Și cum ai reacționat?
GARCIA: N-am avut nici o reacție.
MARTIN ALONZO: Garcia, nu minți!... O reacție ai avut totuși, chiar dacă în termenii tăi ea s-ar putea numi incapacitate de a reacționa. Pentru că îndurerat, bulversat, influențat de decor și de cele întâmplate, tu n-ai dezbrăcat rochia. N-ai dezbrăcat rochia, pentru că în subconștientul tău au coexistat mai departe două persoane. Cel ce primise un ordin și cel ce dorea să parvină cu orice chip!... Și folosindu-te de noul tău chip, din chipul acela ai început să bănuți pe bord. Nu-i așa?...
GARCIA: Ba da!... Și dacă marinarii se îndoaiau de identitatea mea...
MARTIN ALONZO: Oprește-te... Amănuntele, și-am spus, sunt vulgare... Nu e cazul să le dezvăluim prea devreme. Ceea ce am dorit să aflăm a fost... Ți-am dat ordin să găsești o femeie și tu ai făcut mai mult decât s-o găsești, ai dovedit că minunea este posibilă, deci drumul trebuie continuat. Ești un ofițer conștiințios, Garcia, trebuie să-ți mulțumești! Ceea ce ai făcut tu, ar fi reușit foarte puțini. Acum,

în încheiere, îngăduie-mi să subliniez câteva lucruri: Nu ai acționat rău, deși tot ce-ai făcut a fost spontan și improvizat. Când ai primit ordinul, nu știai ce înseamnă, și doriința ta de a-l executa cu orice preț putea duce la catastrofă. Dacă n-a fost așa, asta se datorește faptului că nu te-am ales întâmplător, ci în tine am intuit unul din elementele parabolei cu săgeata și jinta. Care?... Faptul că și una și alta sunt oarbe și acțiunea lor, cu cât este mai inconștientă cu atât este mai eficientă... Inițierea ta s-a sfârșit, Garcia, fii liniștit, te vei întoarce în Spania, vei fi respectat, vei fi nobil!... N-a mai rămas de răspuns decât la o singură întrebare pe care, îmbrăcând vălurile acelei femei, ai făgăduit-o corabiei; (Încet, răspicat, febril) **UNDE E ȚARA DE AUR?**... (Pauză. Însinuant, iscoditor) Acum tu o vezi, nu-i așa... (Tăcere). Nu-ți fie teamă, doar ți-am spus că, după ce o găsești pe Femeia aceea, vreau ca ordinul meu să se transforme în rugămintă!... (Subliniat) Acum, **TE ROG!... NU-MI SPUNE CĂ NU ȘTII!**... (Aproape neauzit). **UNDE E ȚARA DE AUR?**...

Garcia se chinuie, se zbate în încercarea de a spune ceva. Mișcarea buzelor sale, deschiderea și închiderea gurii care nu scoate sunete amintesc de cea a indienilor-muți. Cu ochii măriți de efortul de a vorbi, reușește un strigăt dezarticulat, animalic, în timp ce iese în fugă alergând spre catargul lui Cicibeo. Acesta, neștiind ce se întâmplă, cu un gest instinctiv ridică un cuțit în apărare. Garcia cade în el.

CICIBEO: (încă mirat) Hei!... Ce se întâmplă!...

Mângâie trupul din brațele lui, îi pipăie fața și umerii. Începe să cânte.

MARTIN ALONZO: (din ușă) Poate-i mai bine așa! Trupul lui a fost. Ei doar un sălaș temporar pentru întruparea fără drept de tăgadă. Vorbind, ar fi dat duhului trup și imagine, l-ar fi făcut muritor...
MARINARUL DE PE CATARG: Răul pătrunde într-o deltă!... Parcă mii de săgeți se îndreaptă spre deltă în mii de direcții!...
MARTIN ALONZO: (după o scurtă tăcere)
 Cine e vinovat? Cel care caută sau cel ce se lasă prea mult căutat?... Eu am încordat, am încordat numai mâinile căutării!... Acum mâinile s-au destins, pasărea a fost dezbrăcată de penel!... Eliberați ofițerii!...

Marinarii se apropie ezitând. Privesc mirați trupul lui Garcia.

O VOCE: Un om!...
ALTĂ VOCE: Un trup...
ALTĂ VOCE: Un mort!...
ALTĂ VOCE: Un om, un trup, un mort!... Bărbat sau femeie?...
ALTĂ VOCE: Tot aia!... N-ai auzit?... „Omul este o pasăre!”
MARTIN ALONZO: (cu o voce tristă, emoționată) Patru ofițeri să ridice pe umeri acest trup încă tânăr dar fără viață și să-l lase cu grijă-n adânc ca pe o lacrimă obosită de vâsle închipuie.

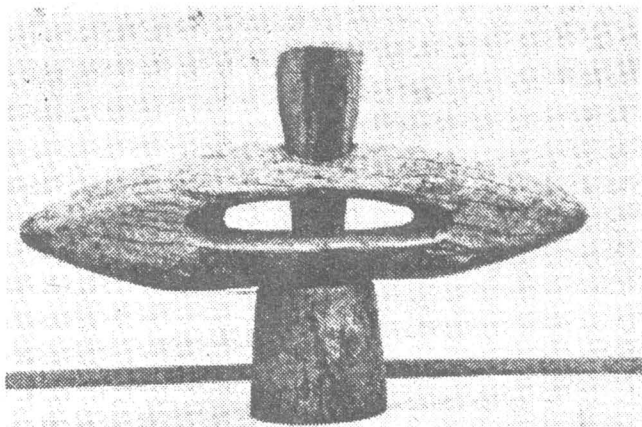
Ofițerii, eliberați de lanțuri, execută ordinul. De pe mal se aude un cântec de doliu. Trupul lui Garcia dispăre. Un vânt iscat din senin umflă pânzele. Ordine, strigăte, „Aur, argint!... Aur, argint!...” Totul capătă ritm, energie.

MARINARUL DE PE CATARG: (chiuind) Omul este o pasăre!...
MARTIN ALONZO: (degajat) Și totuși, fapta lui Garcia a dovedit că realitatea e mai puternică decât adevărul!... Sau și una și alta?... Sau așa și pe dincolo?... (Marinarului de pe catarg) Deci, deltă?... Atunci ne întorcem la bază!...

Murmure surprinse, bucurioase. Mulți se îmbrățișează.

DIEGO: Deci, ne întorcem?...
DE SOTTO: (printre dinți) Pe urma păcatului săvârșit!...
O VOCE: Răsare soarele!...
MARTIN ALONZO:

Un soare trist!...
 Să ne întorcem sub blândețea lui, iar drumul înapoi, către Columb să fie o vâslire în genunchi a lui Pinzon și a oamenilor săi ce se întorc căiți din rățicire!
MARINARI: (vâslind în ritmul de bătaie al tobei) Pinzon!... Columb!... Pinzon!... Columb!...
CRISTOFOR COLUMB: (surâzând).

Acesta a fost drumul lui Martin Alonzo Pinzon... Un drum al negării și nebuliei în numele celui păienjenis de aer și abur numit Țara de Aur!... Desigur, multe din cele mărturisite de ofițeri și de marinari, cât și de Martin Alonzo Pinzon pot fi inexacte, pot conține exagerări ale marinarilor dornici de laude, subiectivități de ale ofițerilor lor, ce să-i faci, nici chiar istoria descoperirilor geografice nu face excepție. (Pauză) Scuzi, scuzi, nu vreau să jignesc pe nimeni dar, în ce privește peripetia lui Pinzon, pot spune - aproape cu certitudine că n-a fost un periplu geografic ci un drum în infern!... (Pauză) Deși pe atunci nu eram atât de împăcat, de înțelegător cu dezertarea de la îndatoririle lui de ofițer și comandant de corabie!... (Enervat) În loc să stea lângă mine, fuge dându-mi cu tifla!... (Tot mai enervat). Și, pe deasupra, în disputa pe care o deschise cu Dumnezeu, luase și numele lui în deșert!... Făcând din drumul acela un spațiu al disperării, al negației și ispitei, deși eu întrezărisem în el un tărâm al simplității și bucuriei, care poate dărua nu numai aur ci și puțină vigoare și tinerete Europei noastre bătrâne și epuizate de dogmele brațului secular!...

Scoate din buzunarul său larg o pungă de piele în care se află tutun pentru pipă.

Poftim!... S-a terminat!... Data viitoare, dacă va mai fi o dată viitoare, va trebui să iau mai mult de acolo!...

Pune punga și pipa înapoi, încercându-se într-o grămadă de mărunțișuri ascunse acolo.

Ceea ce mă enerva cel mai mult era faptul că, la întoarcere, trebuia nu numai să îl primesc pe aventurierul acesta cu simpatie și înțelegere, dar trebuia să fiu și generos!...

Reușește să ascundă toate lucrurile în buzunar, fără să-i scape ceva pe de-alături.

Cum i-aș mai fi cârpit câteva, dacă n-aș fi bănuț că-n adâncurile acestei porniri se ascunde și un dram de invidie!... Care putea fi deslușită de istoricii viitorului cu o

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Iertare, iertare, Martin Alonzo Pinzon, pe

precizie neiertătoare... (Pauză) Și dacă n-aș fi fost totuși bucuros că întorcerea acasă, traversarea oceanului nu o voi face doar cu o singură navă... (Pauză) Așa că am hotărât să ignor adevărul până când, uitat și de ceilalți, nu va mai rămâne decât între el, Pinzon muritorul, și mine, nemuritorul Columb!... (Încovoiat de un gând).

Sintagma din acest titlu nu e întâmplător o parafrază pentru „*Spiritul românesc în cumpătul vremii*”, precum își zicea o binecunoscută carte a lui C. Noica. Ea încearcă a surprinde ceea ce ar trebui să fie, de fapt, o conștientizare a altă - ultimă - carte a filosofului român; încearcă să sintetizeze considerațiile esențiale ale acestuia asupra „*Modelului cultural european*”.

Pluralitatea „*culturilor*” a fost atestată mereu, până acum, de cercetători - criteriile axiologice diferențindu-se însă. Și - în funcție de ele, congruențele spirituale configurate s-au hotărânit mai precis sau mai lax - raportate fie la aria geografică, respectiv la „*destinul*” spațialității sustinătoare, fie la germinul „*etnic*”: la datul „*interior*” coagulant, al unei anume populații - aceasta însăși nefiind, de fapt, decât o memorie „*subconștientă*”, o memorie condensată afectiv (până la arhetip sau simbol centralizat) a unor primordialități spațiale ce au aparținut strămoșilor. „*Configurații culturale*” - va spune și C. Noica. „*Configurații*”, așadar, și nu „*culturi*”. Motivul diferențierii în concept ar fi unul paradoxal: *culturile* reale apar și se dezvoltă atunci când ele depășesc subiectivitatea unui grup uman (stadiu în care rămân simple configurații) - atunci, deci, când axialitatea lor rămâne deschisă - prin pluralitatea - spre universalitate. Paradoxal, deci: „o” cultură - chiar dacă ar face parte dintr-o pluralitate de culturi, se vertebrază ca „o cultură” abia atunci când e animată prin tensiunea de a deveni „cultura tuturor” - deci *Cultura* însăși. Pentru Noica, singurul exemplu ca atare, de *cultură*, înverdat în toată istoria umanității, atât cât ne e ea cunoscută, rămâne *cultura europeană*. Nu e vorba de un „participis” de apartenență, ci de adăncirea unui orizont concludiv al întregului său sistem ontologic: capacitatea de deschidere a unei culturi, capacitatea ei de absorbție, asimilare și chiar metamorfoză, în modalitățile de „*intruchipare*” - într-un cuvânt, transformarea însăși în substanță - fără a-și modifica prin aceasta (ci, dimpotrivă - a reverbera-o - în ipostaze plurale) *esența generică* - reprezentând un mod de a gândi spiritul prin perspectiva modelatoare a *timpii* și nu a *spațiului*. Or, a gândi spiritul prin perspectiva modelatoare a *timpii* înseamnă a lua în considerare funcția *Istoriei* ca metamorfoză a unei *devenirii* perisabile ce depozitează permanent, dincolo de ea, imperisabilul „*devenirii* întru *ființă*”. „*Ratele*” cumulate, prin care istoria contribuie la *devenirea ființei* în ea însăși, fixează vărsămintele *formative* în *spirit* ale acestei *Istории*, ca *devenințe*. Ne aflăm prin această abordare a conceptului de cultură, în fața schemei ideatice esențiale din „*Tratatul de ontologie*” - deși în „*Modelul cultural european*” conceptele amintite nu sunt evocate expres. De altfel, atunci când C. Noica publică, prin diferite reviste de cultură, drept articole de sine stătătoare capitolele acestei cărți, nimeni nu bănuia că ele erau gândite să se însurube într-o *sistematică* și că această suită sistemică urma să devină repercutarea „epifanică” a unui „*Tratat de ontologie*”. Abordarea conceptului de cultură din perspectiva modelatoare a *timpii* (perspectivă în care Noica introduce chiar metafora „*spațială*”: denumirea de *continent* al

timpii) - e o cucerire specifică a filosofiei, respectiv a fenomenologiei românești.

Transformarea în substanță a unei culturi - spuneam - poate deveni perfect posibilă - fără ca aceasta să-și piardă *identitatea*. Iar identitatea unei culturi se confundă cu *esența ei generică*, esență preluată și regăsită mereu - ca maximă redundanță parametrică de principii *formative* - pe orice nouă treaptă calitativă, în orice nouă rețazăre de subtilități. Noutatea lui C. Noica va sta în noutatea prin care el vine și redefineste *esența generică* a culturilor. O redefineste în funcție de parametrul *timp*, considerând - am zice noi - că o cultură reală nu posedă doar ontogenie ci și filogenie. Or, aici se poate depista - pentru cel ce a introdus în gândirea filosofică noțiunea de „*arheu*” -

„*rațiunea obișnuită cunosătoare*” și față de modelul antic - această nouă albie de raport avea să fie doar *dinamizată* de configurațiile de cultură ale „*nordicilor*”. Matricea culturilor europene este religioasă numai prin datul istoric de conjunctură. Prin acest dat, se înțelege, de fapt, un raport nou de gândire: o *imaginare lărgită a raționalului*. „*Acolo, în Roma cea mică întemeiată de primul împărat creștin, avea să se întâmple ceva fără precedent în antichitate și de necomparat cu oarbele încrenăări nordice; timp de 450 de ani, întregi mase de oameni anonimi (și nu numai spiritele conducătoare) aveau să se bată pentru idei. Disputele medievale de la Sorbona aveau să rămână pe lângă luptele Bizanțului un simplu spectacol, ca turnirurile cavalești. Aici,*

adverbiază, se numeralizează... Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că prin morfologia gramaticală, ca punere în tipare a *Gândului*, se decalchiază istoric o ordine funcțională a „*Logosului*”, fiecare parte de „*cuvânt*” devenind reprezentanta unei funcții a *Verbului* divin și totodată o formă de libertate a lui *Unu Multu*. Ordinea structurantă a „*Logosului*” se reproduce astfel, la nivel uman, în propriul său instrument epistemic. Cultura „*cucereste*” terenul spiritual prin construirea, în interiorul său, a *ipostazelor de gând*. Prin întregul ei „*de drept*”, această morfologie a culturii conține paradigma tuturor culturilor. În *fapt* însă, culturile se pot bloca numai într-una sau numai în câteva din *ipostazele gândului*. Cultura europeană - arată Noica - a realizat până acum ordinea aproape integrală a unor *totalizări succesive*: ceasul *substantivului* (Evl Mediu) când în literatură și artă totul deține prin alegorie, persoană, entitate, chintesență; ceasul *adjectivului* (Renașterea), când încep să se lumineze *calificările*, a apare eterogenul, inflorescența epitelor, procura aparențelor, variația de lumină și culoare, *comparativul* cu gradele sale, „*Mascherada*”, ceasul *gradului zero* al *adjectivului*: Leonardo da Vinci sau retragerea spre *neutral* a lucrurilor, prin împăcare a forțelor opuse, tendința spre androginită, *complementaritatea*; ceasul *adverbului*: apariția lui „*cum*”, a fanteziei și freneziei *modale* (libertatea și grația barocului), degenerarea și regenerarea formelor, rafinamentul judecăților; ceasul *invaziei pronumelui personal* - odată cu *Motaigne* ce introduce pronumele la persoana I singular. Lupta, apoi, dintre *eu* și *noi*, dintre individualitate și colectivitate; ceasul epocii noastre sau ceasul *numeralului* și al *conjuncției*: Accentuarea statutului antinomic al existenței spirituale: latura ei statistică și, pe de altă parte, fertilitatea numărului în știință (Noica: „...numărul nu venise oare să-ți dea tocmai libertatea și să te scoată din haos și junglă, să-ți dea lege și sens?” - pag. 159). Epoca de glorie a *Logosului matematic* devine epoca maximei *ipolarizări* antinomice a existenței: *conectivile* („și”, „sau”) reflectă exterioritatea relațiilor până la nuditatea schematică a formalismelor. Situația pare să tindă către o sinopă a ființării: apariția *vidului* existențial. Dar - va zice Noica, vidul acesta, pentru europeni se prefigurează re-generator: el se confundă cu schema formală, atinge stadiul „*nimicului rațional*”, punct de unde urmează, prin conștiința căpătată asupra lui, împlânzirea și depășirea. (*Stăm bine cu vidul în științe și, în chip straniu, deopotrivă cu sentimentul vidului, care obține, cu absurdul, de pildă, atâtea reușite în literatură și cu abstractul, în arta muzicală matematizată ori în plastică*” - pag. 165). Această sinopă pare să fie antecamera *ipostazei viitoare* (a *prepoziției*) ce va merge la intimitatea omului cu lucrurile; comunicanța nemediată. Cu liberalizarea sistemelor formale, cultura europeană părea a fi ajuns, spuneam - în „*cumpăt de Logos*”. Starea activă a *vidului* repetă modelul funcțional al *unității sintetice*: își oferă singură *diversul* în care se *ipostaziază* - deci redemiurgește („*Modelul european s-a confirmat odată cu propria sa vedere de conținut în istoria imediată...* a rămas din el scheletul, ar rămas pentru o clipă până va veni reîntruparea lor, formalisme”, pag. 169).

C. Noica nu pare să fie adeptul *ciclicității*. Dar chiar așa să fie? El respinge din capul locului, cu vehemență, ideea unei prăbușiri *apocaliptice* a omeniilor. În schimb, pledând pentru *succesiunea* structurilor, vom observa că orizontul propus acestei succesiuni nu e chiar unul linear, ci unul spiralat: „*răscuit*” din interior cu fiecare redistribuire în nouă *ipostază*, a *unității sintetice*. Salturile re-ordonatoare de *Logos* devin astfel posibile. (Cu faza „*prepozițională*” a culturii s-ar încheia, cu revenite, *ipostazele devenirii întru ființă*. Revenirea la o nouă viață a tuturor tiparelor morfologice de *gând* ar implica și intrarea culturii în faza ei de funcționare *sintactică*: Poate accelerația *Verbului*. Ar trebui să corespundă la *Conștiința devenirii întru ființă*. Aceea ar fi o cultură nemediată material: o pătrundere a vieții dincolo de tridimensional). „... *Culturile eliberate de tutela naturii încep a gândi, a vorbi și a sta de vorbă cu zeii. Dar le trebuie timp ca să ajungă până la el, nu atât un timp al extazului, sau un timp pur al desfășurării logice, ci timpul real, timpul istoric. Să se poată înfrânge timpul, cu el cu tot?*”

Jeana MORĂRESCU

Spiritul european în cumpăt de „Logos”

deosebirea dintre „*arheu*” și „*arhetip*”. Arhetipul e un simbol, o „*intruchipare*”, un concentrat figurativ, arheul e însă un concentrat *energetic* (energo-informațional) și nu poate fi defel străin de aspectul individual al „*acelerației*” ce dă, la rândul ei, identitate lăuntrică tipului energetic. Noica va zice: „Mi se pare astfel că putem opune unui mare om de știință contemporan (e vorba de Prigogine - n.m. J.M.) o modestă observație de ordin filosofic: *acelerația* pare a fi noutatea spiritului științific modern, nu neapărat timpul degradării entropice. Iar abia prin *acelerația* științele omului s-ar putea regăsi în științele naturii. Ba, cu mai multă cutezanță, *!..!* va trebui să opunem timpului „*cronologic*” de care Spengler face atâtă caz pentru cultură, timpul *acelerației*, am spune: timpul *Kairicității*”. (pag. 180).

Cultura europeană va apărea ca o înlănțuire de momente „*Kairitice*” - „*kairós*”-ul fiind momentul „*oportun*” în care timpul iese din curgerea lui obișnuită și pătrunde în dimensiunile psihicului, deci într-o infradimensiune a lui (și a naturii). „*Kairós*”-ul este, am rezuma noi, întretăierea *Istoriei* cu preeminența metafizică sau divină a lumii. Sau: „momentul” integrat în *Istorie* când timpul intră în dimensiunea lui meta-istorică. „*Kairós*”-ul este, deci, un raport necesar între *istorie* și *metafizică*, raport ce transpune în planul spiritual și material al culturii. Este motivul pentru care Noica nu poate esențializa, prin reducere la principii coordonator, acest raport, decât ca un raport între *Unu* („*Legea*”) și *Multiplic* (exceptiile ei, ca particularizări ale *Istoriei*). Or, raportul dintre *Unu* și *Multiplic* cunoaște la rândul lui, cinci variante posibile: 1) *Unu* și repetiția sa; 2) *Unu* și variația sa; 3) *Unu* în *Multiplic*; 4) *Unu* și *Multiplic*; 5) *Unu* *Multiplic*. Aceste rapoarte corespund la tot atâtea relații dintre „*regulă*” („*Legea*”) și excepție, respectiv a) Excepția care infirmă regula; b) excepția care confirmă regula; c) cea care lărgesc regula; d) excepțiile care proclamă regula, e) cele care devin *ele* regula. Cazul ultim rămâne reprezentativ pentru situația lui „*Unu* care se distribuie fără să se împartă”. (Este, în genere, situația *generalului*, care trăiește prin cazuri ale *particularului*, fiecare fiind excepția ce și devine propria regulă). *Esența generică* a unei culturi nu se poate situa dincolo de unul din cele cinci rapoarte dintre „*Legea*” și excepția ei, natura raportului generic implicând cumva și gradul de vitalitate (de valențe *valorice*) al acelei culturi. (E de reținut faptul că noțiunea de *valoare* - indispensabilă gândirii fenomenologice - e ocioasă în „*Tratatul de ontologie*” - dar e acuzată acum ca o prelungire firească a ontologiei desemnate acolo). Cultura europeană se situează dintru început - va demonstra Noica - în situația ultimă - a lui „*Unu Multiplic*” sau „*Unu* care se distribuie fără să se împartă”. Pentru că filosoful nostru descoperă începutul acestei culturi europene odată cu Conciliul de la *Niceea* (325 e.n.) - când s-a proclamat că *Dumnezeu-Unu* se distribuie - rămânând *Unu* în trei aspecte: *Tatăl*, *Fiul* și *Sfântul Duh*. Născută pe tărâmul bizantin, deci din rădăcină latină, prin *ruptură* față de natură, față de

în Bizanț, *era pasiune și curgea sânge în numele ideilor*”. (Pag. 67). „*Antinomiile lui Kant sau paradoxele logicii matematice sunt amonice și sunt inocența speculativă însăși față de «paradoxele» care s-au pus în joc atunci...!..! Paradoxele de atunci au impus drept adevăr contradicția vie, tensiunea aceea spirituală, care, desacralizată până la urmă, avea să facă posibilă și să dea sens culturii noastre !..!..! Cultura noastră este una a intrupării Legii în Caz; ca atare, cu manifestările ce decurg din intrupare, ea proclamă peste tot ceva întreg !..!..! În termeni filosofici, ființe este și ea trinitară... !..! Iată legea, realitatea individuală și determinativă sau procesele lor”. Și: „... tocmai ca fiind o cultură a intrupării Legii în Caz, cea europeană era sortită să ajungă la știință în genere și la științe, mai multe, după domenii distincte, așa cum au ajuns celelalte culturi, în care legea rămâne difuză, fără intrupare bine determinată”. (pag. 71-s.m.). Comentariile par de prisos. Ar trebui să subliniem, totuși, în prelungirea lui Noica, următorul lucru: Că pornind de la „*unitatea sintetică*”, coborând și expandând înăuntrul ei - fără a o sparge, ci doar pentru a-i discrimina palierele funcționale - spiritul european își dovedea, în profunditatea, inapetența mistică și, opus acesteia, orientarea *mental-conquistadorială* spre deslușirea în esență a divinului.*

Cucerirea acestuia se va opera prin cucerirea cognitivă treptată a „*Logosului*” fenomenal, „*tehnică*” întâlnirii cu divinul e, repet, una *conquistadorială* - deoarece „*munția*” pusă în joc aparține planului *mental*, cel care urmează să-l ordoneze și să-l canalizeze pe cel sufletesc. Orizontul de înțelegere deschis de Noica ne arată cum al fondul latin al culturii europene refuză tehnica modularii *energetismului psihic* întru „*întâlnirea*” cu divinul, pentru că aceasta ar însemna o resorbție din *Logos* și nu o înaintare către structurile de adăncime ale acestuia întru deslușirea rațiunii lui ca atare. Pe de altă parte, există o prăpastie uriașă între gândirea lui C. Noica și cea a unui mistic ca P. Tutea de ex., pentru care preceptele religiei - inclusiv creștine - aparțin „*dogmei revelate*” și „*nu se discută*”. Or, Noica chiar demonstrează (și nu „*crede*” pur și simplu) contrariul. Demonstrează că - lucrul subînțeles - întrucât *Hristos* devenit *fiul Omului* a apelat la o înțelegere *mentală* a esenței sale, de către ucenici -, nici o *dogmă* nefiind, în cazul lui, „*revelată*” -, această înțelegere *mentală* și-a prelungește pe mai departe drumul sinuos al acordărilor dialectice ale ideii. „*Cristianismul*” include perfect în el un sens „*Iuferic*” - acesta din urmă nefiind posibil, însă, decât pe vectorul *revenirii* în *Dumnezeu* (dar, fără a-și trăda natura proprie). Pornită să cucerească *Lumea* ca *Logos*, spiritualitatea europeană își va configura astfel treptat *cardinalizările*. Iar *modelul* ei va fi unul de creștere în sine, prin supraetajarea de structuri. Fiecare nouă re-structurare, alias *cardinalizare*, corespunde, în cultura europeană unei „*parți de cuvânt*”: spiritul se *substantivează*, se *adjectivează*, se

Trecând istovul focului

Iu Constantin NOICA

marea și dorul
adună
cerul și omul
cunună

cum seva lutului toată
spre a oharului roată
cerul se-nclină ușor
bătrân ingenucheat de picior

cine știe a făptui
cercând a rostui
istovul focului
culorile ochiului

cerul primește și cată
om alb în mișcare de roată

Călin CANDREA

ISTORIE LITERARĂ

Bucolicele
lui Mircea Streinul

Acele fragmente lirice apărute în paginile unor publicații din Cernăuți („Iconar”) și București („Buna Vestire”) în 1937, purtând titlul „*Rumâneasca*”, vor fi adunate și ordonate în poemul de amploare epică și filosofică intitulat „*BUCOLICE*”, inclus în cuprinsul tomului întâi din „*Opera lirică*”, 1939, și reprodus în același an în coloanele cotidianului „*Suceava*”, din Cernăuți, condus de Romulus Cândea. Revelația „*Bucolicelor*” i-a fost prilejuită lui Mircea Streinul de nenumăratele plimbări în natura din preajma Cernăuților. Însoțit de prietenii „iconari”, atât de apropiați, Liviu Rusu, Leon Țopa, George Drumur și Rudd Rybizcka, poetul se-nfrătea cu tot ce înseamnă „lucrul mâinilor lui Dumnezeu” și rămăne, astfel, cuprins de extaz ca de iubire pentru o ființă vie. Ceea ce este și trebuie să fie tănuț și intim se conjugă cu imensul și denepătrunsul. Din acest motiv acel greoi și imprecis, la prima vedere, în poezia sa se atenuază prin reluarea lecturii, deci prin sensibilizarea ochiului cu textura și modalitatea specifică a poemului, când se definitivează impresia. „Nu cred în inspirație. Cred, însă, în necesitatea unei sensibilizări lirice în timp. Atunci cunoașterea lirică devine acută și travaliul tehnic e avantajat”. (M.S. în prefața la *Opera lirică*, 1939, p.X).

„Pentru a putea ajunge la delta creației, trebuie să ne-nțoarcem prin vis la copilărie, căci atunci vorbește Dumnezeu prin noi” (Cuvinte la carte „*Drama casei Timoteu*”, 1941, p.351). Iar reîntoarcerea la copilărie înseamnă revenirea la spațiul natal, la însemnele primordiale: „Totul mă reîntoarce spre tine, Cuciurul-Mare! De câte ori veneam de la București la Cernăuți, când trenul intra în plaiurile acelea vergilene, stam în geamul vagonului să respir adânc cerul fânățelor tale...” (Cuvinte la carte „*Drama casei Timoteu*”, 1941, p.365). Amintirea poetului latin sălășluind adânc („Desigur că Vergilius, întotdeauna admirator al marii linii simple, ar fi fost fericit să cunoască Bucovina”), a lesne sesizabilă în actul creației pe toată durata elaborării „*Bucolicelor*” (evident, de remarcant asemănarea între sobrietatea gândirii poetului latin și natura așezată,

ordonată, prin distincția eleganței, a spațiului Bucovinei, inspiratoare a poemului). Din punct de vedere compozițional, poemul „*Bucolice*” păstrează linia clasică, prin succedarea bine stăpânită a acelor elemente (imagini, senzații, idei) ce alcătuiesc motivul călătoriei dezvoltat pe parcursul celor șapte părți. Dar configurarea impresiilor, trăirilor, ideilor care, prin interferență, realizează osatura poematică, se produce în planul expresionist al creației. Expresionismul lui Mircea Streinul constă în puterea de a găsi noi mărimi de expresie spre a mijloci raportul eul poetic - univers. Invocația către „tânăr pom”, cu care se deschide partea întâi, confirmă apartenența firavului trunchi de viață la mediul de natură prin legătură organică, însemnând binecuvântare și ocrotire dar și prilej de rod. Tânărul pom este dimensiunea de centru al vieții și al universului: „serile vin la umbra ta, ca la un tânăr Isus./ Haitele-adulmecă izul de cerbi la trunchiul mai zvelt/ decât a fost mângâietoarea mână care te-a culcat/ în luminată țărână... Frenesia vieții, dată de însemnele devenirii ce o înalță ca o ieșire din fenomenalitate: „păsările au sculat aburii sulcinei”, „sfântul soare a suit din izvoare” se conjugă cu sentimentul morții care plutește deopotrivă cu eul zbuciumat al poetului și cu exteriorul ce se pliază după ritmări subiective: „morții se statornicesc familiar în noi/ să-i înținem pentru rădăcinile pomului”, „și ciobanii ne vor aminti în fluier ca despre o moarte în pădure”. Desprinderea de individuație și pătrunderea prin difuziunea cosmică presupun o anumită linearitate ca într-o măsură ce se veghează pe sine. „Să fim înțelepți ca porumbii când zboară sub nouri ploioși” - răsună îndemnul poetului. Chipul călătorului, atât de simplu și egal cu sine, se va revărsa prin vis și amintire într-un spațiu fertil, adunând în același ritm copilăria și pădurea, minunea și primejdia. Acest spațiu germinat de ființă, cu toate umbrele și luminile ei, devine hrană pentru „tânăr pom”.

În partea a doua a poemului spațiul autohton al creației este delimitat printr-o înțelegere între pământ și cer, printr-o adâncă pătrundere a „desfășuratelor

miriști”. Acest spațiu este un loc al trăirilor supradimensionale, închipuind preumblarea prin convergența de stări euforice și simțire a ființei lui Dumnezeu. Însemnul uman este figura ciobanului „cu praful de stele de pe pleoape” privind „la mâinile lui pe care lucește câte o pată de luceafăr”. Starea de grație îi înlesnește câte o ieșire din fenomenalitate când „ar vrea Dumnezeu să-l dea undeva înainte de început”. Textul lui Mircea Streinul își urmează linia poetică nu printr-o succesiune de imagini, derivând una din alta cum ne-a obișnuit poezia romantică, ci printr-o suprapunere de motive, frecvențe fiind moartea, copilăria, visul, pădurea, celestul, trăirea Divinului. Reluate mereu, ele sunt rediate de fiecare dată prin alte expresii. Întoarcerea ciobanului în spațiul de obârșie înseamnă revenirea din vis, ca o trezire sau o coborâre din stele. Înfășurat în învelișurile ființei, urmărit de moarte și vegheat de privirea lui Dumnezeu, omul se pregătește să-nțâmpine „o nouă dimineață”. Partea a treia a „*Bucolicelor*” dezvoltă o nouă

că-n curând voi fi printre voi și totul vancolți/ pentru o lume nouă a poeziei”. Partea a cincea propune un breviar „ut poesis”. Tărâmul de taină al poeziei, pe cât se dezvoltă ca un joc mângâiat de har divin și executat prin încăperi din univers, pe atât se-nvăluie oprindu-se într-un punct. „Dacă n-ai plâns nu poți fi poet”. Din sunetul lacrimii se-nalță zidirea „câci a fi poet/ înseamnă să știi a crea munți de aramă/ și fluviu de aur, păduri cu inorogi și păsări, / măiestre dealuri cu limpezi coline și-oceane/ liniștite cântune în seară, mori de vânt pentru-un/ zănatric și sfânt Don Quijote”. În partea a șasea călătoria se adâncește în „pădurea poeziei”, spațiu edenic unde pătrunzi prin vis, printr-un acord cu blândețe esențe strălucite de stele și vegheate de zeul Pan. Litania poetului, reproducând din ritmarea cerurilor și a pământului, este amenințată de uitare în „zgomotoasa cetate”. Partea a șaptea a „*Bucolicelor*”, un îndemn către bucuria universală, este luminoasă și deopotrivă înălțătoare ca o apoteoză beethoveniană. Omul, el însuși parte a

formă a aceluia caracter subiectiv al reprezentărilor poetului ce aspiră spre surprinderea adevărului sau a esențialului. Pe „fruntea obosită” „a mai rămas pulberea umedă a stelelor”. De data aceasta raportul eul poetic - univers este evidențiat din interiorul iluminat dar strătorat de convenții. Spațiul este al orașului ce „tace cu ploaia din vis”, stăpânit de aceeași moarte și de amintirile silvane. Undeva într-un spațiu câmpenesc se consumă schimonosit, mutilând decorul, o scenă de chef. Este anunțat obsedant un „28 februarie” - individualizat și subiectivizat, prilej de amintiri revigorante extatice pe un fundal urban, urmându-și la fel de sinuos iluminările pe buclele timpului. În partea a patra a poemului desprinderea de fenomenalitate este mijlocită de acel perete despărțitor „ochelarii verzi”. Pe verticala trăirilor se oferă spre contemplare rigoarea personajelor din basme, îndemnată să se desfășoare ca-n zodia omenescului. Și abia învăluit de atâta omenesc, „Făt-Frumos rădea și pupa toate fetele”, visul se spulberă iar așezarea în fenomenal propune imaginea unui cotidian potențat expresiv. Transfigurarea poetului ne conduce pe un tărâm unde realul primește o nouă formă, raportat la absolut, iar teluricul e aflat în corespondență cu universalul: „Orașul dintre cețuri! Cernăuți. Prin livezile de piatră/ toamne fumurii se pierd: îngeri palizi de lumină visul/ cerului și-l poartă prin albastre ploie de Prut înnegurat/ și fumul cartierului industrial - și vine zeul câmpiei./ cu plete de ploaie: străzile mîrioase deodată a țărână și cimbru”. Înfășurarea călătorului singuratic, printre ispitele sub care se revelează natura, este o atingere a sentimentului morții: „Cu mâini de aramă cuprind sicriile voastre, Ion Roșca și George Strătoiu/ Da, cred

naturii, ispitit și ispită a vieții și a cunoașterii, se așează în prietenie cu sine și cu ambientul său: „Ridică-ți casă în pădure/ cărți ia cu tine, câini, motanul și mâta, singur lucrează/ din băme trănice de fag adăpostul și un grajd/ pentru cal. Pușca nu lua cu tine, numai prietenie/ pentru lumea pădurii...” „Și așa, gustând din fructul vieții și al cunoașterii, omul nu se adâncește în păcat, realizând mântuirea. Finalul poemului încoronază călătoria prin inimoasa chemare:

„Haide să colindăm Cernăuți, să-i prefacem în legendă; pădurea noastră să fie - până când mi-oi putea ridica bordeii în adevărată pădure; seară uriașă, pe Weinberg, mare de piatră; fumul uzinelor, fascinant cartier industrial. Doamne, cum aș vrea să fiu frate cu stejarul acela, ori cu grăul din valea Prutului; ascult ploile, aceste unice ploie ale Cernăuților, celata mea dintre neguri! Fie bucolicele - acestea ție, laudă, tu, orașul cel mai frumos din lume, orașul în care a visat și-a iubit pentru-năia oară Mihai Eminescu, și unde toamnele-s o împărțescă ploaie de aur pe umerii și fruntea poetului.”

Se desăvârșește, astfel, lauda pentru acel loc de pământ și suflet românesc care a înălțat, într-o veșnică cerurilor spre ocrotire de neam și țară, pe sfântul Eminescu.

Nicolae HAVRILIUC

ARHIVA LITERATORUL

Ioan Frunzetti, Alexandru Pleșu, Alecu Ivan Ghilia și Nichita Stănescu
Fotografie de Vasile Blandeă

Ofensiva satirei în teatrul de revistă

**Festivalul - Concurs al Teatrelor de Revistă
Ediția a II-a, Constanța, 19-26 noiembrie 1993**

Viața scenei românești nu poate fi concepută fără prezența teatrului de revistă, structurile clasice ale genului fiind definite de Matei Mille și Constantin Tănase. „Apele de la Văcărești” și „Cer cuvântul”, cu celebra canțonată „Zdrene politice”, compusă și interpretată de Mille, „Nu te lăsa Tănase” (1943 - 1944) au trasat direcțiile revistei românești în opoziție cu moravurile social-politice sau năruirile omenești.

Satirizarea oportunistului politic, a minciunii, hoției și corupției; dezvăluirea degradării morale a instituțiilor publice și a relațiilor interumane, i-au solicitat teatrului de revistă (creatori și realizatori) reacții și modalități de adevare la realitatea imediată. Costisitor prin structurarea ansamblului (orchestră, corp de balet, soliști vocali, actori-interpreți, fastul costumelor și decorurilor), teatrul de revistă este în același timp un gen popular de largă audiență, un loc unde cetățeanul de rând „face haz de necaz”, întâlnirea cu spectacolul - divertisment oferindu-i satisfacții afective prin scenele și cuplete moralizatoare. Constantin Tănase referindu-se la o componentă în structurarea genului revistei îi acordă următoarea semnificație: „Cupletul este întotdeauna un of al omului necăjit. Și omul necăjit trebuie să se revolte, să spună ceea ce-l roade. De aceea, cupletul devine la mine o petiție îndrăznească adresată verbal printr-un intermediar: scena”.

Operând în sfera mentalităților retardate, teatrul de revistă își poate cuceri un loc privilegiat, mai ales în această perioadă de tranziție, când criza morală și de comportament ne oferă un spectacol social-politic de amploare: caleidoscopie. Rămâne ca slujitorii genului să radiografice „esențele tari” ale realității, să disocieze tonalități minore de cele grave, să abandoneze schemele și procedeele facile, să renunțe la clișeele și gagurile desuete; să atace și să demoleze tabu-uri și inerii. Încă se apelează la poantele umorului de proveniență interbelică.

Vremurile sunt altele, falia est-europeană a trăit experiența unei jumătăți de veac de umilini și degradare civică, lăsând în orizontul istoriei un deșert moral tragi-comic.

Suntem încă „protejați” de „însoțitorii nevăzuți” ai trecutului, suplinitorii destinului, care preferă penumbra decât o realitate luminată puternic.

Spectacolul de revistă, teatrului din țara noastră, le

revin nobile îndatoriri: să-l ajute pe om să se regăsească în ființă prin ordine morală, încredere și speranță. Satirizarea viciilor și mentalităților poate fi o alternativă iar teatrul de revistă o instituție abilitată să se manifeste cu succes și demnitate artistică.

Teatrul „Fantasio” - Constanța (director: Mihai Sorin Vasilescu) a inițiat, cu un an în urmă, FESTIVALUL - CONCURS AL TEATRELOR DE REVISTĂ DIN ROMANIA. Anul acesta, între 19 - 26 noiembrie, s-a desfășurat ediția a doua a competiției.

Excelentele condiții de organizare, din păcate, au fost afectate de factori meteorologici potrivnici care „au ținut în șah” participarea trupelor înscrise în concurs. Teatrul din Pitești a dat o probă de eroism ca să ajungă la Constanța, iar colectivele din Ploiești și Galați și-au văzut și ele blocate posibilitățile de a reveni acasă.

Competiția (cu un juriu prezidat de doamna DINA COCEA) și-a demonstrat oportunitatea, spectacolele reprezentate oferindu-ne prilejul să afirmăm că teatrul de revistă cunoaște un moment evident al relansării sale, ca gen, că la fiecare colectiv artistic am putut observa tendința de originalitate și înnoire a mijloacelor de expresie, preocuparea pentru definirea unui stil care să dea personalitate artistică trupei.

De fapt, premiile acordate de juriu exprimă cât se poate de concludent valoarea unor ansambluri sau potențarea expresivă a structurilor componente. De pildă, Premiul „C. Tănase” pentru cel mai bun spectacol a revenit, pe merit, Teatrului „Fantasio” - Constanța. Textul lui Aurel Felea și Ananie Gagniuc, orchestra dirijată de Dumitru Lupu, scenografia Viorică Petrovici, soliștii vocali și interpreții, ansamblul de balet au dat posibilitatea regizorului Constantin Dinischiotu să construiască un veritabil spectacol de revistă în care să regăsim structurile clasice ale genului.

„Sus ai noștri, jos ai voștri!” cu un final apoteotic-surpriză, deosebit de șocant prin virulența politică, ne determină să afirmăm că teatrul de revistă românesc și-a relansat disponibilitățile, precum și șansele de adevare la realitățile tranziției.

Constantin Dinischiotu, cel ce slujește teatrul românesc de 45 de ani, a fost distins cu Premiul „Nicușor Constantinescu” pentru regia spectacolelor de la Constanța și Galați. O reprezentație care

obține Premiul pentru cel mai bun spectacol într-o competiție cumulează, de fapt, respectiva distincție pentru toate compartimentele ansamblului. În această situație pot fi omise valori individuale ce s-au integrat acestuia, omițându-se nume de referință. Este și cazul interpreților Mihai Sorin Vasilescu, Florin Zăncescu, Lică Gherghilescu, Coca Andronic, Dumitru Caramitru, Maria Lupu, Ramona Caracas. În palmaresul competiției au fost incluse două nume ajunse la apogeul carierei: Ileana Șipoteanu (Premiul „Doina Badea” pentru cea mai bună cântăreață) și Dumitru Lupu (Premiul „Ion Vasilescu” pentru cea mai bună piesă muzicală - compoziție și text), numele celor doi fiind înscrise cu majuscule pe afișele Teatrului „Fantasio”.

Așa cum precizăm, Constantin Dinischiotu este și creatorul spectacolului „Mai dați-o-ncolo de politică” de Ananie Gagniuc, al Teatrului „N. Leonard” - Galați. Acest colectiv artistic și-a dobândit o notorietate meritată iar actualul director, Marcel Ionescu, este vizibil preocupat să mențină spectacolul de revistă în structurile ce l-au consacrat. De asemenea, este evident preocuparea de a lansa nume noi și trebuie să apreciem că debuturile prezente în spectacolul menționat se motivează cu prisosință.

Paul Buța, distins pe merit cu Premiul Fundației „Al Giurgaru” (fiica marelui actor, doamna Alexandrina Giurgaru, dovedindu-și cu prisosință generozitatea și solidaritatea față de mișcarea noastră teatrală), se anunță un cupletist cu har, iar frații Lucian și Doru Baba s-au lansat cu real succes în muzica ușoară. Promisiunile sunt de bun augur. Menționându-i pe debutanți, nu putem să nu-l reamintim pe actorul George-A Panaitopol, excelent cupletist și interpret de scene satirice, devoiunea sa față de scena gălățeană fiind marcată de gongul inaugural.

Spectacolul gălățean îl putem înscrie tendinței de a menține și perfecționa structurile clasice ale genului. Coregrafia Marceli Timiraș Madan, distinsă cu Premiul „Nicolae Sever”, colaboratoare și a spectacolului „Raiul pe pământ” (Teatrul „Toma Caragiu” Ploiești) vizualizează cu talent ritmuri și culori ce fascinează privirea.

Neșansa coregrafei a fost că cele două spectacole s-au succedat, de la o seară la alta, iar această coincidență a făcut perceptibilă translatarea semnelor euritmice de la Galați, la Ploiești, sau invers... Autopastași?!

Revista Teatrului „Toma Caragiu” - Ploiești (director: Lucian Sabados) manifestă tendințe de modernizare a structurilor genului, regizorul Bogdan Ulmu izbutind să alterneze gaguri de bun gust cu scenele satirice și cuplete inseriate contrapunctic. Și la acest colectiv se simte tendința de a înmieri trupa (orchestră, balet, soliști vocali), iar spectacolul „Raiul pe pământ” enunță preocuparea de răcord cu școli similare consacrate. „Influentele”, ca studiu de laborator, pot fi benefice cu condiția să nu eșueze într-un

mimetism provincial, care să depersonalizeze identitatea culturală proprie. Premiul special al juriului stimulează tocmai preocuparea de a defini un stil propriu ansamblului.

În afara evoluției de grup a baletului „Majestic”, s-au mai apreciat costumele arh. Teodora Dinulescu (Premiul „Gheorghe Caramanlău” pentru cea mai bună scenografie), prestația dirijorului Viorel Gavrilă (Premiul „Sile Dinicu”) , precum și evoluția Marianeii Illoiceanu (Premiul „Zizi Șerban” pentru cea mai bună actriță), prin susținerea unui cuplet de Al. Darian, care s-a impus prin problematica textului, autor prezent în concurs cu inspirate lucrări de gen.

Tânărului solist de muzică ușoară Adrian Enache i s-a acordat premiul „Aurelian Andreescu” pentru cel mai bun cântăreț.

Confruntată cu agresiunile viscolului, secția de estradă a

„Dacă la Galați și Ploiești s-a putut observa tendința de întinerire a trupei, la Constanța există o școală proprie de inițiere în genul revistei. Tabloul coregrafic „Panterele”, o secvență din scenariul spectacolului premiat, o demonstrație de virtuozitate și rafinament stilistic ne edifică pe deplin asupra disponibilităților în ce privește viitorul ansamblului de balet. De asemenea, în distribuția spectacolului constănțean au evoluat cu succes și studenți ai Universității „Hyperion” - Facultatea de arte, secția de actorie music-hall, regizorul Geo Saizescu fiind prezent în calitate de decan. Am reținut un talent remarcabil, o mare cupletistă de perspectivă. Se numește Mirela Pană.

Aurel Storin (membru în juriu) și Constantin Dinischiotu (directorul festivalului concurs) au fost moderatorii colocviilor TEATRUL DE REVISTĂ AZI

Teatrului „Al. Davila” - Pitești a prezentat spectacolul „Revista nu dă faliment” de Constantin Zărnescu, și Al. Darian, care s-a impus prin problematica textului, percutanță, bun gust, miză satirică și atitudine civică. Constantin Zărnescu distins cu Premiul „Eugen Mirea” pentru sceneta - cuplet rămâne un redevabil creator în domeniul teatrului de revistă, relevându-și valențele satirice în crochieri dialogate sau monologuri cu efecte în registrul deriziunii. Un talentat interpret al textelor sale s-a dovedit comicul G. Gentea, care a valorizat cu aplomb fiecare apariție; fapt ce i-a conferit Premiul „Matei Millo” pentru cel mai bun actor. Aceluiași teatru, temerar în confruntarea cu ostilitatea vremii, s-a acordat Premiul Revistelor „Urzica” și „Șopărlă”, deoarece a demonstrat că REVISTA NU DĂ FALIMENT. (Director: Ion Tipse)

Cotidianul „Libertatea”, prin criticul Valentin Silvestru, a acordat un premiu „pentru cea mai spirituală contribuție la spectacolele din festival”, domnului Ananie Gagniuc, autorul scenetelor și cupletelor din spectacolele „Sus ai noștri, jos ai voștri!” (Constanța) și „Mai dați-o-ncolo de politică” (Galați)

ȘI RELAȚIA CU PUBLICUL, PROBLEME DE MANAGEMENT, la care au participat directorii de teatre, secretari literari, scriitori, compozitori, coregrafi, ziariști, interpreți și creatori. Prezentă în juriu, doamna Adina Cezar a fost observatorul avizat și obiectiv în domeniul coregrafei.

Genul fiind deosebit de costisitor, prin fast și numărul mare de interpreți, teatrul de revistă are nevoie acută de sponsori și coproducători generoși. Ediția a II-a a FESTIVALULUI CONCURS AL TEATRELOR DE REVISTĂ DIN ROMANIA s-a bucurat de susținerea unor firme din elita economiei de piață constănțene. Se cuvine să menționăm: BTT SA, „MIRA” SRL, „SOLETA” SRL, „PROVITA” SRL, „USM IMPEX SRL, „ON PLONGE” SRL.

CASA DE MODĂ „FLER” - definită prin originalitate și simț estetic - a oferit o paradă a vestimentației de ocazie, prezentată, seară de seară, de Alina Chivulescu (în fotografie) care, împreună cu actorul Florin Zăncescu au prezentat programul festivalului -concurs consacrat teatrelor de revistă.

George GENOIU

Teodor Botiș și arta ambiguității

Uvertură de Rossini

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://bibmet.ro>

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

În parc

Intram în parcul Herăstrău. Dus cu gândul cine ştie pe unde, nu observase că eram însoţit.

— Eşti o figură! aud deodată. Nu te dezminţi. Merg alături de tine de când am coborât amândoi din autobuz şi tu habar n-ai. Probabil „convorbeai cu idealul”, cum ar zice Eminescu.

Era fostul coleg de liceu. Nu-l mai văzusem de câţiva ani, îl auzisem doar la telefon. Încerc să mă scuз pentru impolitete, însă el îşi continuă discursul, neacordându-mi secunda necesară pentru a îngăima ceva.

— Ai primit, sper, scrisoarea. Tot am sunat la telefon, dar se vede că îţi era deranjat aparatul, nu răspundea nimeni, aşa că nu mi-a rămas decât să rezum în scris ce voiam să-ţi spun. Din păcate, şi acum am să-ţi împărtăşesc nişte impresii tot rezumative, căci mă aşteptă cineva la Muzeul Satului şi am cam întârziat.

Dragă, aştia sunt nemaipomeniţi. Vorbesc de o seamă de ziarişti, unii de mare faimă. Judecă exact ca bazele ramolite. Nu numai ei, se înţelegea şi alţii care se pretind „elită”, o doctoriţă de exemplu, gândesc la fel, am auzit şi profesori de istorie chiar, debitând nişte enormităţi de mi-a stat ceasul. Dacă ar veni regele, zicea doamna doctor, am avea de toate, imediat. Ne-ar da americanii, şi nu numai ei. Regele are ruze în toate familiile domnitoare... Ce mentalitate de cerşetori, de infirmi, de paraziţi! Să aştepti şi tu să se „dea”? Asta aşteptă şi câţiva dintre colegii mei de serviciu, poate şi unii dintre ai tăi, dar, mă rog, la alde aştia n-am pretenţii. Ziariştii însă!... Ziariştii ar trebui să fie călăuzitori opiniei publice, luminători conştiinţei sociale. Însă ei, în loc să o lumineze, o zăpăcesc.

Păi, bine, spune şi tu, văd că mă laşi să trăncănesc singur, poate că te amuzi în sinea ta: uite ce prăpăstii spune asta, dar ce prăpăstii, domnule! cum prăpăstii? Nu auzi cum raţionează unii care, mă-nţelegei, se pretind! Funcţionează oare în politică sentimentul? Acordă cineva cuiva ajutor dezinteresat, chiar şi în lumea de rând, dămite la nivel de state? S-ar grăbi oare americanii, ei, care n-au avut niciodată monarhie, să ne ghivească numai de dragul ochilor (rumoşi, nimic de zis) ai ex-regelui? Chiar şi cel mai puţin şcolit dintre ţărani realizează că în politică, şi nu numai în politică, interesul poartă fesul. Nimeni nu dă nimic nimănui pe gratis. Fiecare, când află ceva, presupunând că află, are în vedere interesul lui, şi nicidecum al celui ce primeşte ajutorul. Cât priveşte cazul în speţă, se ştie cât de generose au fost augustele rubeđeni ale fostului suveran după detronarea lui. S-au lepădat de el ca de Satana. De abia a găsit o biserică (în Grecia) în care să se cunune. „Parcă eram ciuamaţi!”, îşi aminteşte regele însuşi, într-un interviu, vorbind despre el şi despre regină. La fel se comportaseră familiile regale, în 1940, faţă de tatăl său, regele

Carol al II-lea, după abdicare. Nici o ţară europeană nu i-a acordat azil, de frica lui Hitler. A fost nevoit să se stabilească tocmai în Mexic, după o perioadă spaniolă de semiearst. Acum situaţia e, desigur, alta, dar în nici un caz marii politicieni, conducătorii statelor bogate n-au devenit sentimentali. Ei acordă ajutor doar cu condiţia de-a obţine profit de pe urma lui. Ei nu se încurcă în abstracţii. Nu le pasă dacă într-o ţară sau alta regimul e burghez-democratic, socialist-democratic, socialist, comunist sau neofascist, totul e ca interesele statelor proprii să fie favorizate. Aceasta era şi politica lui Hitler, creatorul regimului celui mai ideologizant din istoria modernă şi contemporană. Hitler i-a sprijinit pe legionarii absolut numai în măsura în care aprecia că era posibil să-şi atingă prin ei propriile scopuri. Afinităţile ideologice îi erau total indiferente. I se rupea în paispe de ideologia legionară. Nu-l interesau decât petrolul românesc, grăul românesc şi alte resurse. Economical prevalează mereu şi pretutindeni asupra politicului. Când Hitler şi-a dat seama că putea conta mai mult pe Antonescu decât pe legionari, n-a ezitat să-i dea generalului mână liberă pentru a-i masăca, deşi legionarii erau consideraţi de toată lumea coloana a cincea a Reichului. Pariez că, de data aceasta, democraţiile occidentale îi vor abandona pe protejaţii lor români întocmai ca, în 1940 şi 1945-47, pe Maniu, pe Brătianu şi pe ultimii doi regi... Liderii marilor puteri promovează o retorică de proporţii planetare pe tema democraţiei, libertăţii, drepturilor omului, dar când e vorba de aplicarea principiilor enunţate, ei procedează foarte diferenţiat şi în funcţie de interesele economice. Fac tapaj colosal de situaţia de la noi, unde numai de libertate nu duce lipsă cineva, unde oricine are dreptul să-şi facă de cap, dar situaţia din China, ţară cu regim comunist, îi deranjează prea puţin; în orice caz, nu i-a împiedicat să acorde clauza fără atăta mascară ca în cazul Românici.

Ascultam fără să emit vreo părere. Intuindu-mi exact starea de spirit, locvacele însoţitor şi-a continuat peroraţia, imperturbabil:

— Degeaba taci. Ştiu că mă aprobă. N-ai încotro. Ziceam că ziariştii de renume vorbesc la televiziune fără nici o preocupare de logică, de coerenţă, la judecăţilor, întocmai ca bazele ajunse la mîntea copiilor. Ei etalează mizeriile şi suferinţele de care geme populaţia, atribuind puterii politice şi administraţiei de stat întreaga răspundere. Cum argumentează? Nicicum. Oricare ar fi cauzele obiective şi subiective ale situaţiei dezastruoase: secetă, inundaţii, corupţie, puţinătatea investiţiilor străine, indolenţă, nemuncă, greve, de vină e guvernul, numai guvernul şi numai guvernul. Premisa subînţeleasă a tuturor spuselor şi scriselor cătorva jurnalişti este omnipotenţa

atribuţi: a cu inocenţă guvernului. Guvernul poate totul, numai să vrea. Guvernul e Dumnezeu. Cineva, mai mulţi de fapt, au observat cu bun simţ, în toiuں unor dezbateri televizate recente, că nu sunt necesare decizii guvernamentale şi alocări de fonduri pentru ca un cetăţean să măture gunoii din faţa propriei case, să nu irosească apa, să nu distrugă - prin nepăsare sau perversitate - ceea ce, de bine, de rău mai există, mai funcţionează - şi imediat alţii i-au amintit că asemenea apeluri erau lansate şi sub comunişti. Şi ce dacă erau? Păcat că nu erau puse, nici atunci, în aplicare! Dacă a spus cândva un comunist: nu fura, nu ucid, nu trândăvi, nu viola, urmează să devenim cu toţii hoţi, criminali, trântori, huliganii - şi mulţi chiar devin - sub cuvânt că detestăm comunismul?! Nu-mi amintesc să fi auzit din partea vreunui contestatar, ziarist de altă profesie, sau să fi citit în presa antigvernamentală vreun cuvânt de condamnare a infractorilor, a tâlhărilor, asasinilor, proxeneţilor, vreo iniţiativă concretă de eradicare a flagelurilor ce traumatizează societatea. De corupţie au luat act doar în momentul în care au crezut că o pot utiliza ca armă împotrivaopotivului şi a puterii, în general.

— Cum de ce? Din sete de putere. Vrea, cu orice preţ, chiar şi cu acela al ruinării totale a ţării, puterea. O spune cu fiecare prilej. Vrea alt guvern, altă clasă politică. Vrea alegeri anticipate. În paranteză fie spus, dacă s-ar organiza asemenea alegeri, fii sigur că le-ar câştiga forţele extremiste de stânga-dreapta; aşazisa „opoziţie democratică” ar fi măturată.

— Crezi? am întrebat cu mirare. — Nu cred, sunt sigur. Vântul vremii bate spre stânga. Au arătat-o alegerile din Polonia, din Grecia. Oamenii de rând nu sunt atât de proşti cum îi cred elitiştii noştri. Ei înţeleg atăta lucru, doar nu-i atât de greu de înţeles, că tot ce denunţă adversarii actualiei puteri s-ar amplifica la infinit, dacă ar prelua ei căruţa. Şefii partidelor de opoziţie, liderii sindicali, o liotă de jurnalişti deplâng, spre exemplu, tragedia şomerilor şi tot ei susţin că soluţia problemelor sociale e privatizarea. Dar privatizarea marilor întreprinderi şi, consecutiv, re tehnologizarea lor, de care este condiţionată sporirea productivităţii, implică prin definiţie concedieri masive, deci creşterea înspăimântătoare a şomeajului. Modernizare fără eliminarea forţei de muncă excedentare, parazitare, nu se poate. Cei afectabili de pe urma

scăderea şi mai catastrofală a puterii leului, deci creşterea inflaţiei, majorarea şi mai înspăimântătoare a preţurilor, scăderea şi mai accentuată a nivelului de trai. Altfel nu se poate. E un purgator inevitabil, pe care societatea îl va traversa, indiferent de ce putere îşi va alege sau îi va fi hărăzită. Legănarea în iluzii nu duce la nimic. În alegerile locale din '91, populaţia a votat masiv pentru candidaţii opoziţiei, şi cu ce s-a ales? Cu şi mai multă mizerie! Nu pentru că noii dregători provin din opoziţie, situaţia ar fi aceeaşi şi dacă se menţineau cei vechi, dar pentru că nu prin schimbări de persoane, şi nici de programe, de doctrine, se poate ieşi din impas. Schimbarea domnilor, bucuria nebulilor! Învinuiţi că, sub administraţia lor, situaţia localităţilor a continuat să se deterioreze, actualii primari răspund: Păi, dacă nu avem fonduri! Dar, atunci când au candidat, promiteau ameliorări spectaculoase fără a le condiţiona. Cu fonduri ar fi realizat câte ceva şi predecesorii lor. Speranţa alegătorilor era tocmai că ei, candidaţii opoziţiei, aveau să obţină sprijin material din străinătate. Aşa lăsaseră să se înţeleagă, şi chiar declarau explicit. Voi, fesenişti, nu obţineţi nimic de la americani,

— Poate fi oare absolută puterea de răspundere? m-am pomenit gândind cu voce tare.

— Nu poate fi, evident, mi s-a răspuns prompt. Dar nici nu poate fi incriminată în exclusivitate. E corect. Tot ce vreau să spun este că puterea e neputincioasă fără sprijinul societăţii. Nu există putere în sine. Ar fi ca un cap fără trunchi şi fără membre corpului. Puterea nu-i o entitate metafizică. Ea emănă din societate, din naţiune, din popor şi încetează în clipa în care se detaşează de ele, situându-se deasupra.

— Şi Ceauşescu?... am observat. — Soarta lui Ceauşescu tocmai confirmă ceea ce afirm. Puterea detaşată de sursa ei se mai poate exercita, un timp, în virtutea inerţiei (mai mult iluzoriu, de altfel, mai mult în abstract), dar până la urmă se prăbuşeşte. Opoziţia noastră a recurs şi recurge mereu, de aproape patru ani, la toate stratagemile posibile pentru a izola conducerea statului de societate. Ea încurajează indisciplina, anarhia, nemunca, irresponsabilitatea, întreprinde tot ce îi stă în putinţă pentru a împiedica guvernul, oricare ar fi, să-şi exercite mandatul. Emisarii ei în străinătate zugrăvesc ţara în asemenea culori, încât imaginea României să provoace spaimă şi repulsie, să taie oricăruia investitor potenţial pofta de a veni la noi, într-un cuvânt, nu se dă în lături de la nimic pentru a provoca adâncirea crizei, sporirea haosului, înăsprirea până la insuportabil a sărăciei şi, concomitent, acuză puterea de tot ceea ce rezultă în bună măsură de pe urma propriilor ei demersuri. — De ce face toate astea? întreb:

unei asemenea situaţii ştiu ce-i aşteaptă, la viitoarele alegeri anticipate, s-ar agăta de utopiile populiste ale extremiştilor de dreapta-stânga, ca înecatul de un fir de pai. Identic se înfăţişează lucrurile în plan de politică monetară. Pentru înşănătoşirea monedei naţionale e necesară în prealabil liberalizarea totală a cursului dolarului. Efectul va fi

pentru că sunteţi fesenişti, dar noi... Au obţinut un sfârşit.

Discret, m-am uitat la ceas. Nescăpându-i gestul, amicul a intrat în alertă.

— Aoleo! Am întârziat. Continuă la telefon. Pe curând! Mă îndoişesc însă că are să mă prindă la telefon. ■

AVATAR

lui Nichita Stănescu

Mă prefac uneori într-o floare de cristal
şi am să ajung lacrimă la mal
să atăm colier de sufletul tău
sărutându-ţi mâna şi pierind mereu

alteori mă prefac într-o floare de lei
şi-am să curg senzual peste umerii tăi
am să-ţi mângâi şoptit cuvintele moi
au să cadă ninsori peste amândoi

până atunci mă închid într-o scoică şi plâng
nici nu ştiu ce e somnul acestă atât de adânc
nici nu ştiu ce am să mă prefac
până atunci mă închid într-o scoică şi tac.

Ioan-Pavel AZAP

Robert HARRIS

Fatherland

Romanul de debut al lui Robert Harris, „Fatheland“, a suscitât un interes uriaș din partea publicului american, imediat de la lansarea sa, în mai '93, rămânând în fruntea top-ului best-seller al New York-ului timp de trei luni. Autorul, absolvent al universității Cambridge, a fost multă vreme reporter pentru B.B.C. și a colaborat la mai multe ziare din Londra, ca „Sunday Times“ și „London Observer“, în calitate de comentator politic. „Fatherland“ e un roman polișt, dar de o factură specială. Acțiunea se petrece la douăzeci de ani după victoria triumfală a Germaniei naziste în cel de-al doilea război mondial. Întregul imperiu se pregătește pentru sărbătorirea celei de-a șaptezeci și cincea aniversări a lui Hitler, ca și pentru cruciala vizită de pace a președintelui american, Kennedy, ce se anunță și ea iminentă. În acest timp, Xavier March, un polișt blazat, dar foarte priceput, începe o anchetă de rutină, asupra morții unui bătrân, găsit înecat. Lucrurile se vor complica în momentul în care se va descoperi că acesta fusese un mare demnitar nazist. În ciuda amenințărilor Gestapo-ului, March își va continua ancheta, descoperind o conspirație uriașă ce ar putea duce la sfârșitul Celui de-al Treilea Reich.

broșură a ministerului de turism al Reich-ului și visul petrecerii unui aprilie în Berlin: speranțe ce le-au încălzit sufletul în nopțile geroase și întunecoase, din Minsk sau Kiev, la mii de kilometri de patrie. Cum or fi ajuns aici? O excursie organizată de compania „Forță prin destindere“, sau două ore de zbor cu avionul, cu o oprire la Varșovia? Sau o călătorie de trei zile cu Volkswagen-ul familial, pe autostrada Berlin-Moscova?

Pili se smulse din brațele tatălui său și se duse pe unul dintre locurile din față. March își ciupi ușor șaua nasului, între degetul mare și cel arătător. Era un gest reflex pe care-l căpătase... Când?... Pe vremea când naviga pe U-Boot (submarinele germane, n.t.), presupunea. Când zgometele navelor de război britanice răsunau atât de aproape, străbătând hula, încât nicidecum nu puteai fi sigur dacă următoarea lor mină anti-submarin nu va fi și ultima din viața ta. Fusese reformat din marină în 1948,

Hamburg, la secțiunea criminalistică, „Kripo“. În 1954, Klara fiind deja gravidă cu Pili, iar mariajul lor aproape destrămat, veni și avansarea la Berlin. Paul - Pili - se născuse exact cu zece ani și o lună în urmă.

Cine fusese de vină pentru divorțul lor? Nu putea s-o acuze pe Klara. Ea nu se schimbase în timpul căsniciei. Întotdeauna fusese o femeie puternică, care dorea lucruri simple de la viață: un cămin, o familie, prieteni, un oarecare succes social. Dar March, el SE SCHIMBASE. După zece ani în marină și un altul practic în izolare totală, se trezise într-o lume pe care cu greu o mai putea recunoaște. Chiar dacă se ducea la muncă, privea televizorul, mânca împreună cu prietenii sau - mulțumită lui Dumnezeu - se culca cu nevastă-sa, deseori își imagina că încă se află pe un U-Boot - patrulând solitar în adâncul mării, mereu în gardă.

Îl luase pe Pili pe la prânz, de la locuința Klarei - o casă dintr-un cartier

cum stăpina legea căsătoriilor din Reich. Se întâmpla foarte rar să-și vadă fiul marș, dar acum el era în vacanță. Începând din 1959, se înlocuise vacanța de Paști cu o săptămână liberă, de ziua Führer-ului.

Când ușa se deschise, apăru Pili, ca un copil-actor, împins în scenă, împotriva voinței sale. Purta noua sa uniformă „Pimpf“ - cămașă neagră, lucioasă și pantaloni scurți, albaștri-închis. Băiatul se strecură în mașină fără nici o vorbă. March îl bătu pe umeri, tandru.

„Arăți nemaipomenit. Cum merge școala?“

„Bine“.

„Dar mama ta ce mai face?“

Băiatul dădu din cap, fără să răspundă.

„Ce-ai vrea să facem astăzi?“

Din nou, băiatul refuză să răspundă.

Cei doi au luat prânzul pe Budapester Strasse, vis-à-vis de Grădina zoologică, într-un restaurant modern, cu scaune de plastic și mese acoperite cu vinilin. El își comandă o bere și cârnați, fiul său - suc de mere și un hamburger. Au discutat de „Pimpfen“, iar Pili a fost încântat. Până când nu devenea „Pimpf“, nu existai - „o creatură lipsită de uniformă, care nu a participat niciodată la un marș sau la o manifestație“. Aveai dreptul de a te înscrie în momentul în care împlineai zece ani și rămâneai membru până la paisprezece ani, când puteai deveni membru plin al „Hitlerjugend“-ului.

„Am fost primul la examenul de acceptare“.

„Bravo, băiete“.

„Trebuia să alergi șazeici de metri în douăsprezece secunde“, spuse Pili. „Să faci săritura în lungime și trasul la țintă. Apoi, marșul de rezistență - o zi-jumate. Bașca partea scrisă. Filozofia de partid. Și trebuia să reciti pe dinafară Horst Wessel Lied“.

Pentru o clipă, March crezu că băiatul va începe să cânte, așa că i-o tăie scurt: „Dar pumnalul?“

Imediat, Pili începu să-și scotocească buzunarele, cu fruntea încrețită de concentrare. Cât de mult seamănă cu mama sa, gândi March. Aceiași pomeți ridicați și gura puternică, aceiași ochi câprui, depărtați... Pili scoase pumnalul și-l puse cu grijă pe masă, în fața lui. El îl ridică. Îi amintea de ziua în care îl primise pe al său. Când fusese asta? În '34? Emoția băiatului care se simte acceptat în societatea bărbatilor... Îl răsuci în mână, iar zvastica de pe prăsele străluci în lumină. Îl cumpăni în palmă, apoi i-l întinse înapoi.

„Sunt mândru de tine“, îngână el. „Ce program propui? Am putea merge la cinematograful. Sau la Grădina zoologică“.

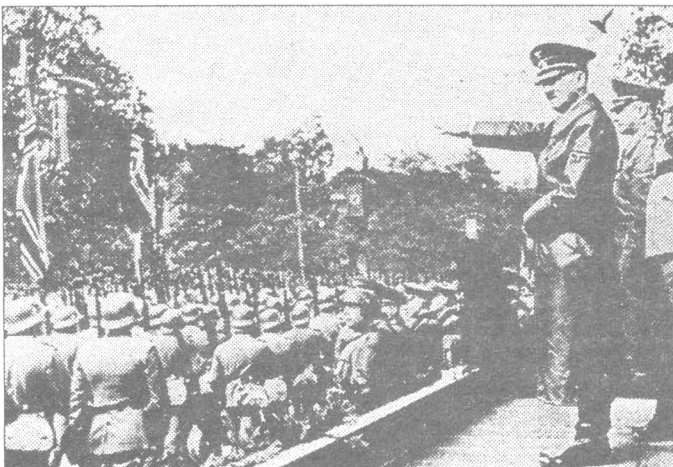
„Vreau să facem turul orașului cu autobuzul“.

„Dar și data trecută am făcut același lucru. Și cealaltă dată, la fel!“

„Nu-mi pasă. Eu vreau cu autobuzul!“

„Marele Palat al Reich-ului este cea mai mare clădire din lume. Se înalță la mai mult de un sfert de kilometru și, în anumite zile, vârful cupolei nici nu mai poate fi zărit. Numai aceasta are o sută patruzeci de metri în diametru, iar catedrala „Sfântul Petru“ din Roma ar putea fi cuprinsă în ea de șaisprezece ori. Marele Palat este folosit numai pentru cele mai solene ceremonii ale Reich-ului german și are o capacitate de o sută optzeci de mii de persoane. Un fenomen interesant și absolut nemai-întâlnit în altă parte a lumii: răsunarea acestui mare număr de ființe umane se ridică spre cupolă, unde formează nori, care se condensează, căzând înapoi, sub forma unei ploii fine. Marele Palat este singura clădire din lume care-și creează propriul climat...“

Traducere și adaptare de Radu BĂIEȘU, după „Fatherland“, de Frank Harris, ed. HARPER COLLINS, New York (1993).

fiind suspect de tuberculoză și-și petrecuse un an în convalescență. După aceea, neavând altceva mai bun de făcut, se înrolase în „Marinekustenzpolizei“, paza de coastă, în Wilhelmshaven, cu gradul de locotenent. În același an se căsătorise cu Klara Eckart, o soră medicală pe care o cunoscuse la clinica T.B.C. În 1952 trecuse în rândurile poliției din

construit după război, în Lichtenrade, în sudul orașului. Parcul în dreptul casei, sunatul claxonului de două ori, după care așteptarea, până la sosirea lui Pili. Asta era rutina ritualului care se stabilise, tacit, de la divorțul lor, de acum cinci ani. Asta pentru a evita întâlnirile penibile. Era un ritual ce trebuia îndeplinit o duminică din patru, pe lună, dacă-i permitea serviciul, așa

„Construcția Arcului de Triumf a început în 1946 și a fost încheiată în Ziua Redepășirii Naționale, în 1950. Planul arhitectonic a fost gândit de Führer și construcția a fost realizată pe baza schițelor făcute de acesta în timpul anilor de luptă“

Pasagerii autocarului - cel puțin aceia care pricepeau despre ce e vorba - au recepționat informația. S-au ridicat din scaune și s-au lipit de geamuri, pentru a admira mai bine priveliștea. Xavier March, aflat pe undeva, la mijlocul vehiculului, își sui fiul în brațe. Ghida, o femeie de vârstă mijlocie, îmbrăcată în uniformă verde-închis, a Ministerului de Turism al Reich-ului, stătea în față, cu spatele la parbriz. Vocea i se auzea prin sistemul de amplificare rece și tăioasă.

„Arcul este construit din granit și are o capacitate de două milioane, trei sute și șazece și cinci de mii de metri cubi. Arcul de Triumf de la Paris ar intra de patruzeci și nouă de ori în el“.

Pentru moment, Arcul se profilă în fața lor, apoi, imediat, în timp ce treceau pe sub el, deveni un uriaș tunel de piatră dăltuită, mai lung decât un teren de fotbal și mai înalt decât o clădire de cinsprezece etaje, având acoperișul întunecos și arcuit al unei catedrale. Farurile și luminile de poziție ale mașinilor aflate în trafic pe cele opt benzi ale străzii de sub el dansau în penumbra înșărării.

„Arcul are o înălțime de o sută optsprezece metri, este lat de o sută șazece și opt de metri și are o adâncime de o sută nouăsprezece metri. Pe zidurile interioare sunt săpate numele tuturor celor trei milioane de soldați care au murit pentru apărarea patriei, în războaiele din 1914-1918 și 1939-1946.“

Ghida strănută. Pasagerii, conștiințioși, își întinseră gâturile pentru a vedea mai bine șirurile de nume ale celor căzuți. Formau o adunare destul de amestecată. Un grup de japonezi, plini de aparate de fotografiat, un cuplu de americani, cu o fetiță de vârsta lui Pili, câțiva fermieri germani, din noile ținuturi de prin Östland sau Ukraina, veniți la Berlin cu ocazia zilei de naștere a Führer-ului, die Führertag. March se uită distrat la Galeria Celor Căzuți. Undeva, pe acolo, se aflau și numele tatălui și celor doi bunici ai săi. Când ghida crezu că nu se uită nimeni la ea, își suflă energic nasul în batistă. Autocarul ieși din nou la lumină.

„Părăsind Arcul de Triumf, intrăm în porțiunea centrală a Bulevardului Victoriei. Bulevardul a fost conceput de ministrul Reich-ului, Albert Speer, lucrările fiind încheiate în anul 1957. El este lat de o sută douăzeci și trei de metri și lung de cinci mii șase sute de metri. El este mai lung și mai lat, în același timp, de două ori și jumătate decât Champs Elysées de la Paris.“

Mai înalt, mai lung, mai mare, mai larg, mai scump... chiar și victorioasă, Germania are complexul de inferioritate al parvenitului. Nimic nu e făcut în sine, totul trebuie comparat cu ceea ce au străinii.

„Priveliștea Bulevardului Victoriei este considerată ca una dintre minunile lumii.“

„Una dintre minunile lumii“, repetă Pili în șoaptă.

Și așa părea, chiar într-o după-amiază urâtă ca asta. Bulevardul se deschidea majestuos, în fața lor, flancat de zidurile de granit și sticlă ale noilor clădiri concepute de Speer - ministere, birouri, super-magazine, cinematografe. La cel mai îndepărtat capăt al acestui râu de lumină, profilându-se gri, ca un vas de luptă în ceață, se ghicea Marele Palat al Reich-ului, cu vârful domului său pe jumătate ascuns printre norii joși.

Din grupul de fermieri se auzeau murmure apreciative. „E ca un munte“, șopti o femeie ce stătea chiar în spatele lui March. Se afla acolo împreună cu soțul ei și cei patru copii. Probabil că plănuiseră voiajul asta toată iarna. O

Srba IGNJATOVIĆ (Serbia)

Nichita Stănescu, o tainică încifrare

În pragul sfârșitului acestui secol trist, investigatorii ingenioși ai poeziei - oricât de subtile ar fi teoriile pe care le-au creat până acum - trebuie să recunoască faptul că nu s-au îndepărtat esențial de ceea ce traducerea din arta poetică știu și subînțelegau încă din primele lui decenii. La început, ca și la sfârșit, în fructul fiecărei traduceri rămâne în continuare Cuvântul. Cuvântul, adică limba, într-o universalitate diversă și într-o mobilitate universală.

Acest lucru îl era bine cunoscut și lui Arthur Lundquist în perioada când se ocupa, de o oarecare bucată de vreme, de poezia lui Nichita Stănescu. Observând că poetul, în principiu, nu folosește cuvintele „cu înțelesul pe care îl au ele de obicei”, ci le introduce în noi constelații și, prin aceasta, supune sensul dinaintea atribuit lor, Lundquist vorbește deja despre nouitatea limbii poetice și despre sensuri nou-născute, care se întind de la „aproape insesizabile până la extrem de izbitoare”.

Dacă am recurge la o limbă asemenea celei pe care Nichita Stănescu o folosea cu plăcere în eseurile sale, am observa că fiecare constelație lingvistică nouă este analogă nașterii unei noi galaxii, unui nou arhipelag sau, cel puțin, unui nou atol de corali. Poetul care, în tot timpul scurtei sale existențe, a fost măcinat de ideile actului poetic total și ale poeziei absolute - și chiar a hărca un poet absolut, nici mai mult, nici mai puțin, chiar dacă, în propria viziune asupra metamorfozei, s-a risipit pe sine sub nenumărate chipuri și nenumărate forme - nu a putut gândi altfel decât în coordonatele integrale ale minții omenesci: cosmice, planetare, la nivel de civilizație...

Și cuvintele lui erau într-adevăr

„jumătate timp, jumătate lucruri”. În concordanță cu aceasta, el își și diferențiază ideile care ar putea fi clasificate cu ajutorul unor simboluri matematice simple, astfel încât - în cazul unei așa-numite interpretări coerente - se ajunge la deplina egalitate a unor termeni, după cum, în caz contrar, aceasta nu se poate nicidecum realiza. Gândirea corespunzătoare, de fapt ideile corespunzătoare, el le numea „idei tulburi”. Care ar fi, în acest caz, echivalentul lor cunoscut?

Probabil că este vorba despre capacitatea omului de a visa; întui și pătrunde cu mintea în tot ce este încă nedescris și neștiut, o adevărată provocare pentru vizionari, fie ei oameni de știință sau poezi cu bulgări de diamante sub învelisul frunții. Nichita Stănescu și-a pus „postulatele” poetice în concordanță cu acest lucru. A cernut realul (ca fenomen) de adevăr, fiindcă ce este adevărat poate fi și ascuns, inaccesibil și insesizabil simțurilor, și aproape imposibil de măsurat cu metrul etalon al pragmatismului. A proclamat estetica drept „expresie supremă a conștiinței”. A pus semnul egalității între posesia unei anumite părți (de adevăr) și posesia întregului - probabil că nu din cauza unei înclinații către arbitrar, ci din încredințarea că drumul către adevăr curge tocmai în acest fel: parte cu parte, parte cu parte... Recomanda ca despre multe lucruri să îi întrebăm pe cei morți. A declarat că a fi continuu înseamnă, de fapt, a nu fi.

După cum foarte lesne se poate observa, el s-a ocupat cel mai puțin, în meditațiile și punctele sale de vedere poetice, de chestiuni specifice, strict poetice. Din această cauză își crea poezia ca pe un rezultat final, ca pe o unică soluție pentru ecuația vieții... Chiar dacă

are versuri care înclină către abstractizare, mai exact - către o artă înaltă, abstractă (nu îndrăznesc să spun logică) a combinatoricii... Sau - în poezia lui Nichita Stănescu există acele versuri și locuri (noduri și semne) tocmai pentru că el ținea către actul poetic total și către poezia absolută, purtându-se pe sine drept dar și jertfă.

Să vedem cum a scris despre Bacovia și despre Tăculescu.

Despre Bacovia, cu multă considerație, descifrându-l într-un mod interesant, reușind să evocă însăși senzația, însuși efectul poeziei bacoviene. Pentru a-l invoca în propriul text și pentru a-l face, încă o dată, „perceptibil” din punct de vedere lingvistic și rațional.

Iar despre Tăculescu scrie cu o înțelegere absolută, penetrând valoarea simbolică a culorilor, ca și întâmplarea care poate fi reprezentată pe pânză doar cu mijloace plastice, nicidecum cu mijloace narative sau descriptive.

Către sfârșitul textului evocă aici (despre „albastrul tragic”), el notează că Tăculescu - aflând că stă de vorbă cu un tânăr poet și nu cu un pictor - începe „o lungă și avizată discuție despre Mallarmé și

concret și material, de gravitația terestră și de greutatea vieții pământe. Pe de altă parte, este vorba despre neglijarea și anularea a tot ce e limitat, și despre căutarea unei noi substanțe. Va fi oare de ajuns dacă o considerăm doar o substanță „metafizică”? De bună seamă, nu.

Continuând să mergem pe urmele lui Lundquist, tinzând să-i radicalizăm demersul, să spunem că Nichita Stănescu înțelegea cu adevărat că în limbă totul este posibil. În limbă, numai în limbă. Este posibil, dar nu întotdeauna, și nu oricui accesibil.

Considerând starea ludică a poeziei drept starea ei impură, el a arătat totodată către acel semn al deosebirii, lîmpede și mai mult decât evident, în raport cu tot ceea ce este în poezie joc de dragul jocului, inovație de dragul inovației, formă fără greutate.

De vreme ce a numit puterea de a simți realitatea drept epică (a acestui timp, așa îndrăzni să adaug), atunci a subînțeles - însetat după actul poetic absolut - că și omul însuși este „o formă a vieții complementare”, după cum l-a și declarat - aproape în același moment - drept cel ce construiește despre sine o abstracție proprie.

Puteam, prin urmare, presupune că actul poetic total, poezia trăită și propria soartă au fost alese ca aspect al poeziei absolute, oricât de conștient ar fi fost poetul că aici este posibilă numai perfecțiunea operelor incomplete?! Așa-numitele detalii tehnice despre această operație creatoare complexă, cercetătoare și, îndeobște, multilaterală ne-au fost lăsate într-un mesaj de o minunată simplitate: în poezia *Lecția despre cub*. La fel cum, în *Daimonul meu către mine*, poetul a primit mesajul-cifru de a se schimba, până la urmă, în cuvânt. Sau așa cum, într-un moment mai mult decât sensibil (în poezia *Fiind și strigând*), punând semnul egalității între sine, poporul român, mamă și Sfânta Fecioară, a implorat - și poate chiar a și obținut - cea mai înaltă protecție, aceea cerească, pentru neamul său.

În secolul acesta, care a născut și a văzut multe, nu există prea mulți poezi de acest gen. Aici se regăsește tainică încifrare a lui Nichita Stănescu.

În românește de
Adrian COSTEA

SPORT

Amestecate de tot

Aproape de cercul polar, într-o țară în care chiar și regele aliniat mulțimii încurajează echipa reprezentativă, fetele noastre au pierdut și grație arbitrilor care au trecut cu vederea faulturile comise pe la 7 m. Am ocupat meritat loc 4 în ierarhia mondială a handbalului feminin și asta, deocamdată, e bine. • Tocmai în ziua în care mă străduiam să dictez, presat de timp, aceste mici rânduri de serviciu, pe sub geamurile falnice ale primăriei diriguite cu înțelegată statură de vestitul C. Halaicu, s-a desfășurat un maraton al studenției democratice care clama cu glas puternic: „Ilescu pentru noi / Joste Ceaușescu doi!” Așa, băieți! Vă învață bine nenea Emil, rectorul vostru, care ba se sărută cu greviștii foamei, ba dă o fugă până în Belgia să tragă un discurs despre democrație. De fapt, de ce să nu strigați „Jos Ilescu” și „Jos Guvernul” când tot luați o bursoară de 20.000 lei? Rău ar fi dacă ați striga „Jos Emil Constantinescu”. Cam atâta despre Dacia de iarnă a studenților și elanul lor sportiv.

• A început Cupa României la fotbal și Bătrâna Doamnă continuă seria ghinionelor spre bucuria domnului Fănuș Neagu, pierzând cu 2-0 la F.C. Argeș. E pentru ultima oară când voi scrie un articol de sport improvisat, mai ales că noul redactor șef, poetul George Tomozei, mi-a pus în vedere să scriu adevărul și numai adevărul. • Continuă în „Evenimentul zilei” „Viața romanată a portarului Prunea”, povestită de el însuși. Aflăm cu această ocazie la câte materii a rămas corijent anual, când a văzut primele fetei dezbrăcate și care a fost reacția la acest eveniment. Trebuie să remarcăm că talentul de portar al simpaticului Prunea este net superior celui de povestitor. • Dacă este adevărat că la Arad anumiți suporteri mai nervoși au vrut să-l nimerescă pe crainicul Ilie Dobre pe obiecte ceva mai contundente, ne exprimăm dezacordul față de acest comportament huliganic și amintim con-orășenilor noștri zicala: „Ardeleanu-i domn și atunci când doarme!” • A început bălăia pentru acreditarea la Sărbătoarea fotbalistică din America. Dorința de participare e mare, locurile puține, se așteaptă sponsori generoși și se trag sfori în culise. În ce ne privește, din pricina groazei de avion nu vom ajunge niciodată să vedem continentul descoperit de Cristofor Columb. • Acestea fiind zise, în preajma sfântului Crăciun, subsemnatul vă dorește ceea ce vă doriți și dumneavoastră, și chiar mai mult decât atât.

Mircea MICU

Vito MARKOVIĆ (Serbia)

Poeme

A DOUA AMENINȚARE

Vai
Dacă mi se face rău

Am să-ți dau dureri
Am să-ți dau dureri
Am să-ți dau dureri
Am să-ți dau dureri

Am să-ți dau variolă
Am să-ți dau variolă
Am să-ți dau tifos
Am să-ți dau tifos
Am să-ți dau vărsat de vânt
Am să-ți dau vărsat de vânt
Am să-ți dau guturai
Am să-ți dau guturai

Am să-ți dau răni
Am să-ți dau răni
Am să-ți dau arsuri
Am să-ți dau arsuri
Am să-ți dau fracturi
Am să-ți dau fracturi
Am să-ți dau suferințe

Am să-ți dau lacrimi
Am să-ți dau lacrimi
Am să-ți dau moarte
Am să-ți dau moarte
Ție am să-ți dau
O dulce moarte la culcare.

SĂRĂCIE, VIS

Am casă
Nu am ușă
De la un perete la altul
Mă învârt ca-n colivie

Mă întâlnesc cu un trandafir
Întru în el
În inima trandafirului
Nu aud tunetul.

PĂDURE DEASĂ

Mă apropii încet
De un început făgăduit de primăvară

Mă urc fără să ezit
Pe buturuga predestinată
Din răspuțeri
Pe buturugă

Sub secure de gealat
Îmi pierd capul.

MIȘCARE

Vine ora vânători
Aprinzi făclii
Anunți noaptea plecării

Azvăli o pasăre în cer

Străpungi cu ea
Întinerul înălțimilor.

În românește de
Ion COCORA